

RESEPTIO ²/₀₄

KIRKON ULKOASIAIN OSASTON TEOLOGISTEN ASIAIN TIEDOTUSLEHTI

Euroopan kirkkojen konferenssin
12. yleiskokous 25.6. - 2.7. 2003
Trondheimissa Norjassa

*"Jeesus Kristus parantaa ja sovittaa
— todistuksemme Euroopassa"*

**Euroopan kirkkojen konferenssin 12. yleiskokous 25.6. – 2.7. 2003
Trondheimissa Norjassa**

"Jeesus Kristus parantaa ja sovittaa – todistuksemme Euroopassa"

Matti Peiponen: Suomen ev. lut. kirkon delegaatio Trondheimissa	3
Erik Vikström: Nåden som flödar över	10
Olli-Pekka Ryynänen: Parantamisen teema Trondheimissa	13
Minna Hietamäki: Kirkot Euroopan kartalla – Charta Oecumenica ja Trondheim	19
Gunnar Grönblom: Europafrågorna i Trondheim	24
Aaro Rytönen: Nuoret – kirkon tulevaisuusko?	28
Miika Ahola: Stuerin kokemus	32
Kirkon tiedotuskeskus: Romaniasiat esillä Trondheimissa 27.6.2003	34
Veikko Purmonen: Ortodoksina Trondheimissa	36
Pirjo-Liisa Penttinen: EKK ja kysymys ihmiskaupasta	40
Jan Edström: KEK och minoritetskyrkorna	43

EKUMEENISIA KOULUTUSMAHDOLLISUUKSIA

Piia Klemi: Matkaraportti TKAB:n seminaarista Fuldan katolisessa pappisseminaarissa 3.-5.3.2004	49
Haettavana olevat stipendit	54

Suomen ev. lut. kirkon delegaatio Trondheimissa 25.6.–2.7. 2003

Matti Peiponen

Pastori, EKK:n keskuskomitean jäsen

1. Johdanto

Tämä on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon delegaation raportti Euroopan kirkkojen konferenssin (EKK) 12. yleiskokouksesta, joka pidettiin Norjan Trondheimissa 25.6.–2.7. 2003. Suomalaiset delegaatiot olivat piispa Erik Vikström, notaari Gunnar Grönblom, TM Minna Hietamäki, pastori Matti Peiponen, suunnittelija Sylvia Raulo ja professori Olli-Pekka Ryynänen. Europarlamentaarikko Astrid Thors joutui perumaan työesteiden vuoksi osallistumisensa kesäkuussa.

Kaikkiaan kokoukseen osallistui noin 800 eri kirkkojen ja ekumeenisten organisaatioiden virallista edustajaa, joiden joukossa piispoja, pappeja ja maallikkoja; miehiä, naisia ja nuoria; ortodokseja, anglikaaneja, luterilaisia ja protestantteja.

Kokouksen päätavoitteena oli arvioida EKK:n toimintaa edellisen vuonna 1997 Gratzissa pidetyn yleiskokouksen jälkeen, pohtia Euroopan poliittisten ja taloudellisten haasteiden vaikutuksia kirkkoihin ja päättää EKK:n linjauksista sekä painopistealueista vuosille 2003–2008.

EKK muodostuu 125 jäsenkirkosta ja 40 ekumeenisesta liitännäisjäsenorganisaatiosta. Se toimii tällä hetkellä hajaautetusti Genevessä, Brysselissä ja Strasbourgissa. EKK perustettiin vuonna 1959.

2. Avajaisjumalanpalvelus

Yleiskokouksen avajaisjumalanpalvelus pidettiin Trondheimin katedraalissa, Nidarosin tuomiokirkossa, joka on kuningaskunnan kruunajaispaikka ja Norjan tärkein pyhiinvaelluskohde. Paikallisen hiippakunnan piispa ja Norjan kirkon

piispainkokouksen puheenjohtaja piispa Finn Wagle korosti puheessaan, kuinka Trondheimissa ollaan Norjan suojeluspöyhymyksen Pyhä Olavin jäljissä.

Avajaisjumalanpalveluksessa saarnasi Konstantinopolin patriarkka Bartolomeos, joka otti esille ekumeenisen liikkeen vaikean kysymyksen, ehtoollisen. Hän peräänkuulutti ehtoollisasiassa ymmärtämystä puolin ja toisin. Hänen mielestään ei pidä yhtäältä väheksyä niitä, jotka jo nyt ovat valmiita yhteiseen ehtoollispöytään. Toisaalta hän korosti, ettei pidä syyttää rakkaudesta niistä, jotka eivät vielä ole valmiita siihen.

Konstantinopolin patriarkan valinta saarnaajaksi viesti todennäköisesti siitä, että kokousvalmisteluissa arveltiin ortodoksien mukanaolon ekumeeniseen liikkeeseen ja EKK:ssa nousevan esille myös Trondheimissa. Olivathan taustalla Georgian ja Bulgarian ortodoksisten kirkkojen eroamiset EKK:sta (ja Kirkkojen maailmanneuvostosta) vuonna 1997 ja 1998 sekä ortodoksisen maailman yleinen kriittisyys ekumeenisten järjestöjen ja kirkkoliittojen jäsenyysskriteerejä, organisaatiota ja teologista työskentelyä kohtaan.

Jumalanpalveluksen jälkeen heräsi epävirallista keskustelua siitä, mikä merkitys patriarkan saarnalla ja hänen ehtoolliskannanotollaan oli. Joidenkin mielestä saarna oli hyvin merkityksellinen kannanotto, toisten mielestä saarna ei sisältänyt merkittäviä linjauksia. Merkittävää kuitenkin oli, että Konstantinopolin patriarkka oli avajaisissa paikalla ja saarnasi luterilaisessa kirkossa. Tämän voi tulkita signaaliksi protestanteille siitä, että ortodoksit eivät ole jättämässä ekumeenista liikettä, eivätkä varsinkaan EKK:ta. Toisaalta sitä voi pitää viestinä

ortodoksien omille joukoille, että ekumeenisessa liikkeessä on tärkeää olla mukana ja tuoda ortodoksinen näkökulma selvästi esille.

3. Avajaiset

Norjan Kuningas Harald ja pääministeri Kjell Magne Bondevik olivat läsnä yleiskokouksen virallisissa avajaisissa Trondheimin Spektrum-hallissa. Pääpuheen piti Sambian ensimmäinen presidentti Kenneth Kaunda, joka oli maansa presidenttinä vuosina 1964-1991. Kaunda korosti, etteivät ainoastaan yksilöt tarvitse parannusta ja sovutusta vaan myös yhteisöt, kansat ja alueet. Hän painotti Euroopan roolia sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja kestäväen tulevaisuuden rakentamisessa. Toisaalta hän tähdensi, että nämä voivat toteutua ainoastaan yhteistyössä ja sovinnossa kaikkien maailman maiden ja kansojen kanssa. Kaunda palasi puheessaan teemaan "köyhät ja rikkaat maat", joka oli hänen aiheenaan Kirkkojen maailmanneuvoston neljännessä yleiskokouksessa Upsalassa vuonna 1968.

4. Kokouksen tema

Kokouksen temana oli "Jeesus Kristus parantaa ja sovittaa – todistuksemme Euroopassa". (Jesus Christ Heals and Reconciles – Our Witness in Europe.) Kokouksen aihe oli jatkoa Euroopan toisessa ekumeenisessa yleiskokouksessa ja EKK:n 11. yleiskokouksessa Itävalan Grazissa vuonna 1997 esillä olleelle sovitus-tematiikalle. Trondheimissa sovituksen, *Reconciliation*, rinnalle nostettiin parantamisen tai terveeksi tekemisen ajatus, *Healing*, etenkin "muistojen parantaminen", *Healing of Memories*. Trondheimin tema oli korostetusti Kristus-keskeinen: Jeesus Kristus on sovittaja ja parantaja.

Kokouksen temattaisen työskentelyn avainkysymys oli, mitä Kristuksen sovittajan ja parantajan tehtävät merkitsevät tämän päivän eurooppalaisessa todellisuudessa. Kokouksen keskustelut ja päätökset keskittyivät todistamisen aspektiin. Yksimielisiä oltiin siitä, että kirkkojen ja kristittyjen tehtävä on edistää sovituksen ja parantamisen henkeä Euroopan vaikeiden haasteiden ja kytevien kriisien keskellä. Jaostoissa listattiin lukemattomia asioita, joissa sovutusta ja parantamista akuutisti tarvitaan ja jossa kirkkojen panos on välttämätön.

5. Temaattinen työskentely

Yleiskokous työskenteli teeman parissa mm. kuulemistilaisuuksissa, täysistunnoissa ja jaostoissa. Teemaa valottivat kokousväelle myös rikas jumalanpalveluselämä ja neljä raamatuntutkimusta.

5.1. Kuulemistilaisuudet, Hearings

Kuulemistilaisuuksissa, *Hearings*, aiheina olivat mm. sovitus, globalisaatio, siirtolaisuus, maahanmuuttajien omat kirkot, ihmiskauppa, missio, geeniteknologia, hiv/aids, vähemmistö-enemmistö-kirkot ja uskontojen välinen dialogi. Suomalaispanoksen kuulemistilaisuuksiin toivat Suomen romanien edustajat, jotka kertoivat romaniväestön ja pohjoismaisten kirkkojen lähentymispyrkimyksistä ja yhteistyön vahvistumisesta. Suomen tilanne oli esillä tapauskertomuksena, sillä Suomessa luterilainen kirkko ja romanit ovat lähentyneet etenkin 1990-luvulla. Romanien edustajat painottivat, kuinka kirkot ovat osaltaan vaikuttaneet romanien syrjimiseen ja vetoivat siihen, että kirkot katuisivat ja pyytäisivät tätä anteeksi. Samalla he korostivat, että kirkot voivat murtaa tänä päi-

vänä romaneihin kohdistuvia ennakkoluuloja.

5.2. Temaattiset täysistunnot

Yleiskokouksen täysistuntoihin oli valittu kolme erillistä teemaa:

- Charta Oecumenica
- Nuoret
- Eurooppa ja sen tulevaisuus

Täysistuntojen sisältöä selvitän kappaaleessa, joka käsittelee kokouksen pääkysymyksiä.

5.3. Jaostot

Yleiskokous jakaantui neljään jaostoon, jotka olivat:

- Solidaarisuus – Growing in Solidarity
- Eurooppa – Growing Together in Europe
- Todistus – Growing Witness in Society
- Kirkkojen yhteys – Growing Fellowship between Churches

Ensimmäinen jaosto käsittelee kysymyksiä, jotka aiheuttavat eriarvoisuutta ja jakavat ihmisryhmiä kirkkojen ja yhteiskuntien sisällä Euroopassa. Tällaisia kysymyksiä olivat mm. rasismi, maahanmuuttajien asema, vähemmistöjen tilanne, alkuperäiskansojen kysymykset, ihmiskauppa ja naisten asema. Toinen jaosto keskittyi Eurooppa-kysymyksiin. Se käsittelee kirkkojen roolia Euroopan integraatioprosessissa, Euroopan instituutioiden seurantaa, kirkkojen vaikutustoimintaa Euroopassa, Euroopan unionin perustuslain laatimisen seurantaa ja EKK:n roolia kirkkojen äänenä. Kolmas jaosto puolestaan käsittelee kirkkojen roolia maailmanlaajuisessa kontekstissa, kuten rauhankysymyksissä, ympäristökysymyksissä ja siirtolaisuuskysy-

myksissä. Neljäs jaosto keskittyi kirkkojen välisiin kysymyksiin. Tämän jaoston työskentelyssä olivat esillä mm. *Charta Oecumenica* –prosessi, kirkkojen ja uskontojen välinen dialogi sekä EKK:n rooli ja paikka ekumeenisena toimijana Euroopassa.

5.4. Jumalanpalveluselämä ja raamattutyöskentelyt

Kokous alkoi ja päättyi juhlavilla ja ekumeenisesti rakennetuilla jumalanpalveluksilla. Joka päivä pidettiin aamu- ja iltahartaudet, joiden toteutuksista vastasivat jumalanpalveluskomitea, musiikkiryhmä ja kokouksen osanottajat. Jokaisella päivällä oli oma teemansa.

Aamuhartaudet olivat tunnustuskuntien omien traditioiden mukaisia (vapaakirkollinen, ortodoksinen ja armenialainen) ja iltahartaudet puolestaan etnisten vähemmistöryhmien traditioiden mukaisia (saamelaiset ja mustat kirkot).

Raamattutyöskentelyissä lähestyttiin kokouksen teemaa seuraavien tekstien valossa:

- Jeesus parantaa halvaantuneen miehen (Mk 2:1-12)
- Ylösnousseen Jeesuksen ja Pietarin kohtaaminen (Jn 21:15-19)
- Kalliolle rakennettu talo (Mt 7:21-27)
- Paavali ja Timoteus saavat kutsun lähtä lähetystyöhön Eurooppaan (Apt 16:6-15)

6. Pääkysymykset

6.1. *Charta Oecumenica*

Hyvin myönteisen ja innostuneen vastaanoton kokouksessa sai *Charta Oecumenica* –prosessi, joka on kirjattu

EKK:n ja Euroopan katolisten piispainkokousten neuvoston, CCEE, yhteisessä asiakirjassa vuodelta 2001. Tämä kirkkojen ekumeeninen sopimus on ainoalaatuinen kooste kirkkojen yhteisiä toimintaperiaatteita ja pelisääntöjä Euroopassa. Tarve asiakirjalle syntyi Euroopan suurten poliittisten muutosten jälkeen. Kirkot joutuivat ottamaan kantaa moniin haasteisiin, muun muassa vähemmistö- ja enemmistökirkkojen välisiin jännitteisiin, proselytismiin, Euroopan yhdentymisen vaikutuksiin, nationalismin nousuun ja voimistuvaan islamiin. Vaikuttaa siltä, että myös Euroopan yhdentymisen patisti kirkkoja luomaan yhteisiä käytäntöjä ja pelisääntöjä.

Keskusteluissa korostettiin, että asiakirja voisi palvella kristillisten kirkkojen lisäksi myös eri uskontojen välisessä dialogissa Euroopassa. Euroopan kasvava monikulttuurisuus ja moniuskonnollisuus nähtiin sekä kirkkojen uutena mahdollisuutena että myös varoituksena siitä, että kristillinen perinne ja kristilliset arvot jäävät muiden uskontojen ja aatteiden jalkoihin. Etenkin islamin voimistuva läsnäolo ja lisääntyvä näkyvyys Euroopassa puhuttivat kokouksen edustajia. Ekumeenisen yhteistyön rajoja koeteltiin myös itse yleiskokouksen ohjelmassa: Nidarosin katedraalissa pidetyssä Armenian ortodoksisen kirkon liturgiapalveluksessa ehtoollispöytään kutsuttiin kaikkia, jotka uskovat kolmiyhteiseen Jumalaan. Monet "toisuskoliset" ottivat kutsun vastaan, mikä keskusteltiin kokousväkeä jälkeinpäin vilkkaasti. *Charta Oecumenica*n syntyyn ovat vaikuttaneet merkittävästi Euroopan ekumeeniset kokoukset Baselissa vuonna 1989 ja Grazissa vuonna 1997. Trondheimissa päätettiin, että seuraava vastaava kokous järjestettäisiin itäisessä Euroopassa vuonna 2007.

6.2. Eurooppa

Kysymys Euroopasta, etenkin sen integraatiosta, nousi Trondheimissa hyvin keskeiseksi. Mieliä vaihdettiin vilkkaasti etenkin laajenevan ja entistään voimistuvan Euroopan unionin tuomista haasteista Euroopan asukkaille ja kirkkoille. Ahkerasti keskustelua käytiin Euroopan unionin arvopohjasta ja siitä, miten tulisi ylipäätään määritellä "kristilliset arvot". EKK:n Kirkko ja yhteiskunta –komission vuosia jatkunut lobbaus oli tuottanut tuloksia: Euroopan unionin perustuslakiluonnokseen on selkeästi kirjattu kirkkojen ja ei-tunnustussellisten järjestöjen asema. Luonnoksen artikkelissa 51 korostetaan kirkkojen ja valtioiden suhdetta kansallisesti ratkaistavana kysymyksessä sekä tähdennetään kirkkojen ja unionin välistä säännöllistä vuoropuhelua. Keskustelua herättivät myös EU:n perustuslakiluonnoksen johdantolauseet: olisiko niissä pitänyt mainita Jumala tai edes viitata Euroopan kristilliseen perintöön. Etenkin ortodoksisten kirkkojen edustajat olisivat kaivanneet mainintaa kristillisestä perinnöstä. Vaikka lopullisessa perustuslakiluonnoksessa ei tällä haavaa mainitaakaan Jumalaa eikä kristillisyyttä, pidettiin Trondheimissa merkittävänä, että kristinuskon perusarvot kuten vapaus, oikeudenmukaisuus, rauha, solidaarisuus ja kansalaisvaikuttaminen on kirjattu siihen. Monissa yhteyksissä keskusteltiin myös Euroopan integraation sosiaalisista ja taloudellisista seurauksista. Huolestuneina kysyttiin, kuinka syrjäytyneiden, siirtolaisten, etnistien vähemmistöjen ja EU:n ulkopuolisten eurooppalaisten käy, kun EU koko ajan laajenee ja ulottaa lonkeronsa yhä syvemmälle ihmisten arkipäivään. Kokouksen yhteinen toive oli, ettei yhdistyvään Eurooppaan syntyisi uusia ihmisiä ja ryhmiä erottavia rajoja.

6.3. Vähemmistöt

Kokouksessa nousivat esille myös vähemmistö- ja siirtolaiskysymykset. Etenkin kokousta puhuttivat romanit, maahanmuuttajien kirkot, mustat kirkot ja hallinnollisena kysymyksenä Euroopan kirkkojen siirtolaiskomission, CCME, liittyminen osaksi EKK:ta. Kyseltiin, mikä on maahanmuuttajien omien kirkkojen rooli Euroopassa. Todettiin, että näiden kirkkojen jäsenmäärä on kasvanut voimakkaasti siirtolaisuuden ja monikulttuuristumisen myötä. Samalla tiedostettiin, miten vaikeaa tällaisten kirkkojen on löytää paikkaansa perinteisistä eurooppalaisista kirkkoista. Kokouksessa esitettiin mustien kirkkojen edustajille erillistä paikkaa myös keskuskomiteaan, mutta tämä hanke ei vielä toteutunut, vaan uusi keskuskomitea sai tehtäväkseen valmistella tätä koskevaa sääntömuutosta.

6.4. Nuoret

Trondheimissa nuoret olivat hyvin näkyvästi ja voimakkaasti esillä kokouksen ohjelmassa. Huoli ekumeenisen liikkeen toimijoista, eteenpäin viejistä, oli tiedostettu jäsenkirkkoissa ja eurooppalaiset nuorisojärjestöt tuntuvat vakiinnuttaneen asemansa Euroopan kirkkojen nuorten äänenä myös EKK:n piirissä. EKK:n keskuskomitean valinnan yhteydessä tämä näkemys joutui kovalle koetukselle. Sääntöjen mukaan yleiskokouksen tavoitteena on valita vähintään kahdeksan alle 30-vuotiaasta jäsentä EKK:n 40-hengen keskuskomiteaan. Vaalikelpoisia ovat vain yleiskokouksen delegaattit. Vasta kokouksessa kävi ilmi, että monet kirkot eivät olleet valinneet nuoria delegaatioihinsa. Näin ollen nimityskomitea joutui vetoamaan yleiskokoukseen, jotta delegaattit muuttaisivat ehdokasasetteluaan. Koska hetkeä aikai-

semmin oli kiitelty nuorten aktiivisuutta ja tulevaisuuden uskoa ekumeeniseen toimintaan, tuntui kiusalliselta todeta, että alle 30-vuotiaita ehdokkaita oli alussa vain kolme. Lopulta nuoret saivat viisi paikkaa.

7. Päätösjumalanpalvelus

Nidelven-joen varrella pidetyssä päätös-
jumalanpalveluksessa saarnasi vuonna
2002 tehtävänsä valittu Canterburyn
arkkipiispa **Rowan Williams**. Hän siir-
si kuulijansa Nidelven-joen ääreltä Sy-
karin kaivolle, jolla Jeesus kohtasi sam-
arialaisen naisen. Williamsin mukaan
Jeesuksen ja samarialaisen naisen koh-
taamisen tekee ainoalaatuisiksi se, että
Jeesus pyysi vettä ja näin osoitti tarvit-
sevansa naisen apua. Avun tarvitsemi-
nen ja sen pyytäminen ovat todellisen
yhteyden merkkejä. Sovitus ei ole mah-
dollista tässä maailmassa ilman että
kumpikin osapuoli ja kaikki asianomai-
set myöntävät tarvitsevansa toinen tois-
taan, olevansa avun tarpeessa. Globaa-
lissa maailmantaloudessakaan ei pidä
lähteä siitä, että rikkaat pyrkivät teke-
mään köyhien elämästä paremman. Maa-
ilmanlaajuisen kaupallisen toiminnan
tavoitteena – ja on kohteena – tulisi olla
kaikkien yhteinen hyvinvointi. Jumalan-
palveluksessa toimitettiin vedenpyhitys
sekä armenialaisen että ortodoksisen
perinteen mukaan.

8. Arviointia

Trondheimin kokous ei jää EKK:n his-
toriaan mullistavana tai uusia uria au-
kovana tapahtumana. Toisaalta monet
hankkeet ja suunnitelmat saivat koko-
ukselta valtuutuksen. EKK jatkaa siis
Euroopan kaikkien kirkkojen ekume-
nisen yhteistyön kehittämistä, kirkkojen
äänien esillä pitämistä Euroopan integ-

raatioprosessissa sekä kirkkojen resurs-
sina Euroopan vähemmistö- ja siirtolais-
kysymyksissä.

Trondheimiin ei tullut norjalaisten tai
muiden vierailijoiden tulvaa, vaikka en-
nakkoon arveltiin kokouksen herät-
tävän kiinnostusta myös isäntämaassa.
Suurin ryhmä oli Norjan kirkon nuori-
sopäivien osanottajat, joita oli muuta-
man kymmenen nuoren joukko. He vie-
railivat kokouksessa, kun työjärjestyk-
sessä oli nuorisosaia käsitelty istunto.

Trondheimissa – kuten kaikissa eku-
meenisissa suurkokouksissa – pohdittiin
käytävillä paljon kysymystä tällaisten
kokousten hyödyllisyydestä ja arvosta.
Tällaiset pohdinnat ovat ymmärrettäviä
ja oikeutettuja tulosvastuullisuuden,
kirkkojen vähenevien taloudellisten re-
surssien ja köyhtyvien ekumeenisten or-
ganisaatioiden Euroopassa.

Suurin saavutus Trondheimissa oli, että
kokous palveli kirkkojen foorumina, jol-
le kokoonnuttiin yhteen. Euroopan muu-
tokset, integraation haasteet ja Euroopan
jokapäiväiset kysymykset edellyttävät
myös kirkkojen valppautta, seurantaa ja
kannanottoja. Kirkkojen yhteinen mie-
lipide ja ääni ovat huomattavasti vakuut-
tavampi ja painoarvoltaan suurempi kuin
yksittäisten kirkkojen omat lobbaukset,
lausunnot ja vaikutuskanavat.

9. EKK:n rooli tulevana vuosina

Trondheimin kokouksen päätösten, lin-
jausten ja suositusten lista on pitkä, lä-
hes 50 eri asiaa: kirkkojen välisen yh-
teistyön edistäminen, Euroopan integ-
raation tiivis seuranta, siirtolaisten ja
maahanmuuttajien aseman esillä pitämi-
nen, alkuperäiskansojen olosuhteiden
parantaminen, EKK:n hallinnon kehi-
ttäminen ja kampanjointi Olympia-rau-

han puolesta Ateenan vuoden 2004
olympialaisten ajaksi. Trondheimissa
valitun keskuskomitean tehtäväksi jää
näiden päätösten jälkityöstäminen ja to-
teuttaminen.

Trondheimissa korostettiin, että EKK:n
ei odoteta olevan teemojen, kokoontu-
misten ja keskustelujen vetäjä tai alul-
lepanija. EKK:lta odotetaan enemmän
kirkkojen ja organisaatioiden välisen yh-
teistyön ja kanssakäymisen koordinoi-
jan, verkostojen ja välittäjän roolia.
Tästä uudesta toimintakulttuurista oli
esillä monia hyviä ja lupaavia esimerk-
kejä. Tämä tulee olemaan EKK:n rooli
jatkossakin. EKK:kin on siirtynyt mää-
rätietoisesti verkostojen maailmaan.

10. Pohjoismaainen yhteistyö

Trondheimin kokous osoitti, kuinka tär-
keää pohjoismaisten kirkkojen yhteistyö
ja yhteydenpito on ennen tällaisia koko-

uksia. Tällä kertaa yhteistä valmistautu-
mista ei ollut, mikä johti mm. siihen, että
Pohjoismaiden ja Baltian kirkot joutuivat
neuvottelemaan omien keskuskomitea-
ehdokkaistensa vaihtamisesta Trond-
heimissa. Kuten edellä kävi ilmi, nimi-
tyskomitea ei voinut ensimmäisessä ra-
portissaan listata kuin kolme alle 30-
vuotiasta ehdokasta kahdeksaan nuori-
sopaikkaan. Näin ollen delegaatiot ja
alueet joutuivat neuvottelemaan uusista
ehdokasasetteluista. Pohjoismaiden ja
Baltian kirkkojen alkuperäisissä ehdok-
kaissa, joita oli kaikkiaan seitsemän, ei
ollut yhtään alle 30-vuotiasta. Ongelma
ratkesi siten, että Tanskan kirkko vaih-
toi ehdokkaansa. Tällaiselta ehdokkaasta
vaihto-operaatiolta olisi välttytty, jos
etenkin Pohjoismaiden kirkot olisivat
valmistautuneet nimityksiin jo ennen
kokousta.

Nåden som flödar över

Erik Vikström

Biskop i Borgå, ledare för delegationen från Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland

För att få ett åskådligt begrepp om vad det var som på ett djupare plan skedde vid den europeiska kyrkokonferensens (KEK) tolfte generalförsamling i Trondheim senaste sommar kan man ta till berättelsen om Elisha och profetänkan i 1 Kungaboken 4. Profetänkan var i en desperat situation. Hon var älska och hon var skuldsatt över öronen efter lån som hennes avlidna man hade tagit. Snart stod fordringsägarna utanför dörren för att göra hennes båda söner till slavar. Men genom profeten Elisha grep Gud på ett sådant sätt att hon dels kunde betala sin skuld och dels ha det som blev över att leva av. Sådan är Guds nåd: den innehåller både skuldens betalning – d.v.s. försoningen och förlåtelsen – och dels kraft och hjälp till ett liv i glädje och frihet. Detta är nåden som "flödar över".

Med användande av denna bild kunde vi säga att mötet i Graz 1997 koncentrerade sig på skuldens betalning. Där konstaterade man att det behövs försoning både mellan Gud och människan och

mellan människa och människa. Men stannar man där kan det lätt komma en lagisk, krävande och glädjelös atmosfär in i kyrkolivet. Då är det bra att gå vidare till det som skedde i Trondheim 2003. Där handlade det om försoningen som ett helande av relationer och av onda minnen. Då har vi att göra med "nåden som flödar över", nåden som ger kraft att leva det nya livet och att också möta det som är svårt och sårigt.

Det har sagts att generalförsamlingen i Trondheim inte var något "stort" möte där viktiga beslut skulle ha tagits. Men viktigare än att ha sådana kyrkliga möten som syns och noteras är det att ha möten som är verkligt kristliga och som leder kyrkorna framåt på den kristna vägen. Man kan alltså ställa frågan: Var mötet i Trondheim mer än bara ett kyrkligt möte? Var det också ett kristet möte? För att bli det senare måste det vara präglad av kristendomens substans. Och om kristendomens substans är att leva av den överflödande nåden i Kristus kan jag inte förstå annat än att detta

möte i det sommarljusa Trondheim var en verkligt kristen kyrkokonferens.

Samlingen bars av den gåva som ges oss i gudstjänstliv och i delandet av trons skatter. Kanske viktigare än det som patriarken Bartolomeus från Konstantinopel sade i sin predikan vid öppningsgudstjänsten i Nidaros-domen var det faktum att han var där, att han predikade i en luthersk kyrka och att han med sin egen person visade på en fortsatt positiv väg för den ortodoxa kristenhetens ekumeniska engagemang. I sin predikan både öppnade han dörrar och höll han dörrar fortfarande stängda. Han uttalade förståelse för dem som går in för gemensamt nattvardsbord, men han ville också att man inte skulle beskylla dem för kärlekslöshet som inte var beredda till ett sådant steg. Mycket längre gick den armeniska kyrkans representanter i sin nattvardsmässa i samma Nidaros-dom längre fram under mötesdagarna. Vid inbjudandet till nattvarden sades det då – till mångas överraskning – att alla de som bekänner tron på Gud Treenig är välkomna till nattvardsbordet! Detta är samma öppna väg som på många håll praktiseras också t.ex. i den anglikanska kyrkogemenskapen, och man kan fråga sig om inte också vårt biskopsmöte småningom kunde ta upp denna fråga till allvarig diskussion. Vi borde komma fram till ett mera öppet nattvardsbord, eftersom ingen nattvard är en viss kyrkas nattvard utan blott och enbart HERRENS nattvard – the LORD's Supper!

Dagarna i Trondheim bars av ett rikt utbud av gudstjänster och andakter både morgon och kväll. Det var helt tydligt att man hämtade kraft för varje dag ur den "överflödande nåden"! Det var välgörande att se hur representanter för gamla traditionskyrkor kunde prisa Gud tillsammans med kristna med en helt annan framtoning. Representanter för

kyrkor som inte ordinerar kvinnor till prästämbetet – och på lång tid säkert inte kommer att göra det – kunde otvunget dela Guds ords förkunnelse tillsammans med kvinnliga präster, och här var det inte fråga om något "väjande". Också den andaktsstund som leddes av en starkt karismatisk grupp fick ett stort deltagande och ett positivt mottagande, och alla som var med den gången kunde gemensamt prisa Herren på ett mycket friskt sätt.

Det var också tänkt att dagarna skulle bäras av ett gemensamt bibelstudium. Under fyra olika pass trängde man in i följande teman: Jesus botar en lam man (Mark. 2:1-12), Den uppståndne Herren möter Jesus och Petrus (Joh. 21:15-19), Huset som är byggt på berggrunden (Matt. 7:21-27), Paulus och Timoteus får kallelsen att inleda mission i Europa (App. 16:6-15).

För mig blev bibelarbetet en liten besvikelser. Man drabbades här av den sedvanliga västerländska intellektualiseringen av Guds ord. Ordet blir för oss lätt ett dött och invecklat objekt som man måste få liv i och försöka förstå. Här hade man väntat sig att starkare få uppleva Ordet som ett subjekt som talar till oss och utmanar oss. Nu satt vi i små grupper med rynkade pannor och kom inte mycket längre än till att dels skrapa oss i huvudet och dels skrapa texterna på ytan. Här hade ett äktlutherskt "bibelhörande" – detta med viva vox – varit på sin plats. Det hade varit så viktigt att verkligen få höra Gud tala till oss genom sitt ord dessa dagar. Det är ju endast så vi befrias från våra trånga cirklar och förs ut i den frihet där något nytt kan ske och där nya vägar öppnar sig.

Dock blir det bestående intrycket positivt. Det viktiga är att kyrkor och kristna samlas och möts. Detta har alltid varit kyrkans väg, detta som kunde kallas SYNODENS väg. Ordet synod kommer från "syn" som betyder att något är gemensamt och "hodos" som betyder väg. Det är den gemensamma vägen tillsammans med Kristus och varandra som vi skall gå. Det är djupt kristligt att göra så, och vi får hoppas att den europeiska

kyrkokonferensen har många sådana goda synoder framför sig. Det viktiga är inte att de är stora. Det räcker ju med två eller tre – bara Jesus är mitt ibland dem. Då blir det alltid syn-hodos - "synod". Och där Kristus är, där är frihet, och där "flödar nåden över"!

Parantamisen teema Trondheimissa

Olli-Pekka Ryynänen

Lääketieteen tohtori, dosentti

Parantamisen uusi ajankohtaisuus

Trondheimin kokouksen teema korostaa sovitusta ja parantamista. Esityksessään Euroopan Kirkkojen Konferenssin (EKK) pääsihteeri **Keith Clements** kiinnitti huomiota siihen, että parantamisen teema on noussut esiin useassa ekuumeenisessa yhteydessä. Sama teema toistuu Luterilaisen maailmanliiton yleiskokouksessa Winnipegissä heinäkuussa 2003 sekä Kirkkojen maailmanneuvoston lähetyskokouksessa Ateenassa toukokuussa 2005. Lisäksi parantaminen on käsitteenä tuotu yhteen sovituksen kanssa. Kaksi keskeistä kristillistä käsitettä on haluttu tuoda yhdessä esille.

Sovitus ja parantaminen ovat kaksi käsitettä, joiden läheisyys nousee Jeesuksen pelastustehtävästä. Esimerkkinä ovat Uuden Testamentin kuvaukset, joissa Jeesus sekä paransi ihmisiä että toi sovituksen synneistä heidän ulottuvilleen.

Sovituksen ja parantamisen teemojen valitseminen oli rohkea teko, koska jos sanotaan, että Jeesus sovittaa ja parantaa, joudutaan käsittelemään sellaisia kysymyksiä kuin "Todellako? Miten? Missä?" (Keith Clements).

Clements mukaan parantamisen käsite on tullut ajankohtaiseksi kahdesta syystä. Ensinnäkin, kirkon tehtävä ihmisen parantamisessa on tullut entistä tärkeämmäksi, kun vaikeat sairaus epidemiat ja muut oheisilmiöt koettelevat erityisesti kehitysmaiden kansalaisia. Sairautta on ollut aina, mutta niiden luonne on muuttunut yhteiskunnallisemmaksi. Aikaisemmin useimmille sairauksille ei käytännössä voitu tehdä mitään ja kirkon rooli oli lähinnä lohduttajan osa. Suuri osa vaikeista, kuolemaa ja toimintakyvyn menetystä aiheuttavista sairauksista on nykyisen lääketieteen keinoin joko parannettavissa tai ainakin rajoitettavissa.

Sairaudet liittyvät köyhyyteen ja syrjäytymiseen. Sietämättömältä tuntuu tilanne, että suuri osa sairastuneista voitaisiin hoitaa, mutta hoitokeinot eivät ole heidän ulottuvillaan. Ja vain siksi, ettei meidän maailmanjärjestyksemme pysty toteuttamaan sellaista oikeudenmukaisuutta, että edes välttämäärä tehokkaita hoitoja olisi kaikkien tarvitsevien käytettävissä (eräs keskustelupuheenvuoro)

Toiseksi, Clements näki parantamisen olevan inspiroiva ja visionaarinen vertauskuva kirkon tehtävästä ja kirkon kutsusta lähetykseen ja ekumeniaan. Elämme yhä enemmän yhdessä maailmassa. Kylmän sodan aikana maailma oli kahdella jakautunut eikä tiedonvälitys ollut vielä kovin kehittynyttä. Maailmalla olevat kauheet tautiepidemiat eivät tulleet tietoisuuteemme samalla nopeudella kuin nykyisin. Tuossa maailmassa asioita hahmotettiin enemmän idän ja lännen vastakkaisasettelun pohjalta. Nykyinen tilanne on toinen. Joudumme osallistumaan maailman asioihin ennenkuulumattomalla tavalla tiedonvälityksen tuodessa uutiset olohuoneeseemme. Sairaudella on uutta merkitystä. Pienikin sairaus epidemia sopivassa paikassa voi horjuttaa hallituksia ja kansantaloja. Tässä maailmassa korostuu kirkon tehtävä välittää maailmalle sovutusta ja monimuotoisesti ymmärrettyä parantamista.

Median sanoma on tietysti tiedonvälitystä, mutta sillä on myös selvä viihdyttävä rooli. Tuntuu viattomalta katsoa uutisia maailman pahoista asioista, mutta samalla kun tietoisuus tulee meihin, tulee meihin myös syyllisyys, kuten luomiskertomuksesta muistetaan. Kun olet katsonut nälkää ja sairautta, olet itsekin parantamisen ja sovituksen tarpeessa (eräs keskustelupuheenvuoro).

Parantaminen monipuolisesti esillä

Trondheimin kuulemistilaisuuksien otaksissa näkyivät sellaiset teemat kuten bioetiikka, HIV/AIDS-pandemia, kirkko parantavana yhteisönä. Ylimääräisissä kuulemistilaisuuksissa olivat aiheina mm. parantaminen – yksilöllisestä kansainväliseen, kirkon ja valtion rooli parantamisessa sekä uskonnolliset parantamiset.

Kokouksen yhden jaoston otsikkona oli "kasvaminen solidaarisuuteen", jossa parantamisteema oli monelta suunnalta katsottuna esillä. Pääpuhujista Sambian entinen presidentti **Kenneth Kaunda** viittasi HIV/AIDS-pandemiaan ja oikeudenmukaisuuden vaatimukseen. Muistojen parantaminen oli yksi erityisaihe.

Aiheiden käsittelytapa oli huomattavan vaihteleva. Toisissa yhteyksissä aihetta käsiteltiin lääketieteellisestä näkökulmasta, jolloin puhuttiin samanlaisista asioista kuin missä tahansa lääketieteellistä etiikkaa käsittelevässä kokouksessa. Toiset näkivät parantamisen laajempaan puheeseen sosiaalisesta, yhteisöllisestä ja hengellisestä parantamisesta. Näissäkin oli vielä erikseen länsimaisen ja köyhien maiden terveydenhuollon ulottuvuudet.

Sovituksen käsitettä käytettiin terveydenhuollollisissa sessioissa enemmänkin "sovinnoton" näkökulmasta. Muutamissa puheissa nousi esiin Kristuksen sovitus työn merkitys ihmisen kokonaisvaltaisessa parantamisessa.

Parantamisen monet näkökulmat

Parantamisen käsitteellä on useita ulottuvuuksia, kuten fyysinen, hengellinen ja sosiaalinen parantaminen (Theme paper).

Fyysinen parantaminen tarkoittaa suunnilleen sitä työtä, jota terveydenhuolto tekee. Myös psykiatrisen sairauden parantaminen on siinä mielessä fyysistä, että parantaminen määritellään lääketieteestä käsin. Fyysinen parantaminen on lääketieteellistä toimintaa riippumatta siitä, kuka ammattihenkilö sitä on toteuttamassa. Kirkot ovat perinteisesti tehneet fyysistä parantamista diakonian ja lääkintälähtöyksen kautta.

Rikkaissa maissa fyysinen parantaminen on joutunut kohtaamaan ongelmia, jotka aikaisemmin olivat tuntemattomia. Ongelmat ovat syntyneet joko lääketieteen kehityksen sivuvaikutuksina tai johtuvat siitä, että lääketiede on nopeasti kehittyessään luonut uusia tilanteita ja toimintamahdollisuuksia, joihin ei ole valmista eettistä koodia.

Lääketieteen uudet mahdollisuudet ovat arvaamattomia. Meille tarjolla on yksi lääketieteellinen uutuuks kerrallaan, mutta jatkuvasti joutuu kysymään, mihin tämä johtaa. Olemme kaltevalla pinnalla, jossa koko ajan joudumme ainakin ottamaan huomioon sen mahdollisuuden, että jos otamme vastaan tämän, mitä meille nyt tarjotaan, joudumme ehkä huomenna ottamaan vastaan jotain, jota emme tahdo (eräs keskustelupuheenvuoro).

Parantamisesta fyysisestä puolesta keskusteltiin usealta näkökulmasta. Aiheina olivat mm. bioetiikka (geenien manipulointi), eutanasia, maailmanlaajat epidemiat (erityisesti HIV/AIDS) ja terveydenhuollon taloudellinen kriisiytyminen.

Hengellinen parantaminen oli vähemmän esillä. Joissakin puheenvuoroissa käsiteltiin karismaattisessa liikkeessä esillä olevaa parantamistoimintaa. HIV/AIDS-pandemia nähtiin monitahoise-

na ongelmana, jolla on omat ulottuvuutensa niin lääketieteelliseen toimintaan, ihmisen hengelliseen hoitoon ja kokonaisvaltaiseen parantamiseen sekä maailmanlaajan oikeudenmukaisuuden vaatimukseen.

Mielenkiintoinen oli useaan otteeseen esillä ollut ajatus muistojen parantamisesta. Tällä tarkoitettiin historiassa koettujen vääryyksien anteeksiannosta, esimerkiksi romaaniväestöön ja saamelaisiin kohdistuneet vääryydet sekä sovinnoteko entisten vihollisten kesken esimerkiksi Pohjois-Irlannissa ja Kosovossa.

Kaikissa tapauksissa parantaminen nähtiin moniulotteisena tapahtumana siten, että tavoitteena on ihmisen kokonaisvaltainen parantaminen niin fyysisessä, hengellisessä kuin sosiaalisessakin ulottuvuudessa. Parantaminen ei tarkoita vain ruumiin vajaakuntoisuuden korjaamista vaan sitä, että meillä sairaina ja vajainakin on mahdollisuus osallistua yhteisöömme ja olla sen täysinä kansalaisia. Emme voi ymmärtää kärsimystä, mutta voimme ymmärtää kärsivän. Vapahtajan jakavan kärsimyksen kanssa me ja voimme itse toimia lähimmäistemme kärsimyksen lievittämiseksi.

Usko Jeesukseen Kristukseen haavoittuneena parantajana auttaa meitä käsittelemään kärsimystä, haavoittuvuutta ja katoavaisuutta. Se suoja meitä kaikkivoipaisuuden harhalta (Theme paper).

Parantamistyöllä voi olla monia muotoja. Se voi tarkoittaa seurakunnan diakoniatöiden kehittämistä. Se voi tarkoittaa sitä, että avoamme ovemme ja mieleemme erilaisten kipujen vaivaamille, toivottaen heidät tervetulleiksi yhteisöömme. Parantaminen voi tarkoittaa sairaiden, vanhojen ja toimintarajoitteisten hoitamista; tämä voi tapahtua

saattohoidon yhteydessä, kipuja lievittävässä hoidossa ja diakoniatoinnassa ym. Se voi myös tarkoittaa sen opettamista, miten perheet voivat huolehtia jäsenistään sulkematta heitä laitoksiin. Parantaminen voi tarkoittaa erityistä karismaattista parantamistoimintaa seurakunnan liturgisen elämän yhteydessä. Parantaminen voi tarkoittaa sairauksien syiden tunnistamista tarkoituksena lisätä yhteisön kykyä hallita sairautta. Seurakunnat voivat antaa apuaan HIV/AIDS-potilaille ja päihteiden väärinkäyttäjille. (Theme Paper)

HIV/AIDS

Maailmanlaaja HIV/AIDS pandemia on osoittautunut kristillisten kirkkojen todelliseksi koetinkiveksi. Sairaus on maailman pahin yksittäinen tappaja: 3 milj. henkeä kuolee vuosittain. Siten HIV/AIDS ohittaa tuberkuloosin (2 milj. kuollutta/vuosi) ja malarian (1 milj. kuollutta/vuosi). Nykyisillä hoidoilla voidaan kuolleisuutta huomattavasti pienentää ja lykätä, mutta kalliit lääkkeet eivät ole käytettävissä siellä, missä tarve olisi suurin. Toistaiseksi varsinaista rokotusta tai muuta ehkäisykeinoa ei ole, eikä sairaus ole lopullisesti hoidettavissa. HIV/AIDS ei ole kovin hyvin tarttuva, joten varsin yksinkertaiset toimet riittäisivät sairauden rajoittamiseen.

HIV/AIDS ei ole vain lääketieteellinen ongelma. Siihen liittyvät useat oikeudenmukaisuuskysymykset samoin kuin hengelliset ja sosiaaliset ongelmat. HIV/AIDS tekee eniten tuloeroja köyhimmässä maissa. Kontrasti kehittyneiden länsimaiden ja köyhien maiden välillä tulee suureksi.

Köyhimmässä maissa ihmiset kuolevat sairauksiin, joihin olisi olemassa yksinkertainen hoito. Samanaikaisesti länsi-

maat rakentavat terveystehtaita, jossa yhä hienostuneimmilla ja kalliimmilla menetelmillä yritetään saada marginaalisia hoitotuloksia. Maailmanlaajasti ajateltuna koko länsimainen terveystoollisuus on moraaliltaan pohjaltaan kyseenalainen (eräs keskustelupuheenvuoro).

Kirkoille HIV/AIDS tulee erityisen vaikeaksi siksi, että potilaat voidaan nähdä syntisinä – koko ongelma voidaan käsitellä ”toisille” kuuluvana. Jos kirkko on omahyväinen ja omavanhurskas, koko HIV/AIDS –ongelma on jotain, joka ei kosketa kristittyä ja sairauden kauheus vain todistaa sitä, että synnin palkka on kuolema. Sairaus voidaan ymmärtää synnin seuraukseksi, josta puolestaan seuraa sairastuneiden tuomitseminen.

Jotkut kristilliset yhteisöt ovat karkottaneet HIV/AIDS-potilaat yhteisöstään. Vertaus Uuden Testamentin spitäalisiin on ilmeinen (Stu Flavell).

HIV/AIDS alkoi ensin homoseksuaalien keskuudessa ja sitten tavallinen potilasryhmä on muodostunut suonensisäisten huumeiden käyttäjistä. Nämä ryhmät on helppo nähdä ulkopuolisina ja syyttää itse heitä sairaudestaan. Epidemiologisesti nämä ryhmät ovat umpikujia, joista HIV/AIDS ei pysty leviämään kovin pitkälle yhteiskuntaan. Sairaus on alkanut levitä myös heteroseksuaalisesti ja tällöin kohderyhmä laajenee valtavasti. AIDS-orvot ovat oma erityisen haavoittunut ja haavoittuva ryhmä. Monessa afrikkalaisessa kylässä on enää lapsia ja vanhuksia kun välillä oleva ikäluokka on kokonaan kuollut.

Ennaltaehkäisyssä joudutaan käsittelemään mm. kondomin käyttöä. Kristillisille kirkkoille tämä on toisinaan ollut vaikeaa, koska tämä on nähty promiskuiteetin suosimisena ja tavallaan syntiin kehottamisena.

HIV/AIDS on sairaus ja vain sairaus. Se ei ole rikos, ei epäonnistuminen eikä synty sinällään. Venäjällä sairaus on lähtenyt liikkeelle muita maita myöhemmin, ensin narkomaanien keskuudessa ja sitten heteroseksuaalisesti. Nyt HIV-positiivisia voivat olla jopa huumeita kokeilleet seitsemänvuotiaat lapset (Margarita Neliubova).

Useassa puheenvuorossa nähtiin tilanteen olevan muuttumassa tai jo muuttuneen ja kirkot ovat ottaneet vastuuta hoitamalla ja armahtamalla sairastuneita, huolehtimalla orvoista, jakamalla oikeaa tietoa seksuaaliterveydestä ja vaatinut maailmanlaajaa oikeudenmukaisuutta tehokkaiden hoitokeinojen saamiseksi tarvitsevien ulottuville.

Bioteknologia

Bioteknologiaa ja bioetiikkaa käsiteltiin omassa kuulemistilaisuudessaan. Aiheet olivat tavattoman moninaiset: uusi lisääntymislääketiede, kloonaaaminen, kantasolututkimus, alkio tutkimus, geneettiset tietokannat, kasvatetut varaosaelimet, vauvojen tekeminen design-tuotteiksi, eliniän pidentäminen, älykkyystason keinotekoinen nosto.

Ihmisen perimän tuntemus auttaa ymmärtämään sairauden syitä ja mahdollistaa sairauksien – ei pelkästään oireiden – tehokkaamman hoidon. Tästä vallitsee hyvä yhteisymmärrys, paitsi että esitettiin epäilyksiä uusien hoitojen korkeasta hinnasta.

Toistaiseksi halutaan pidättäytyä sellaisesta geeniterapiasta, jolla puututaan ituradan soluihin. Mikäli näin tehtäisiin, tulisi aikaansaadusta geneettisestä muutoksesta pysyvä eli se siirtyisi seuraaviin sukupolviin. Yleensä paraskaan tekniikka ei ole ollut ongelmatonta ja on syytä olettaa, että myös geeniteknologia tulee

aiheuttamaan täysin uudentyyppisiä ongelmatilanteita.

Geenien tunteminen voi myös johtaa alkioiden muokkaamiseen niin, että syntyvään lapseen saadaan haluttuja ominaisuuksia tai ei-toivottavia ominaisuuksia poistetaan. Geneettiselle säätelylle on asetettu todellisuutta vastaamattoman suuri painoarvo. Geneettiset terapiat tulevat olemaan kalliita ja vain pienellä joukolla on niihin varaa. Näin geeniterapeuttiset menetelmät kasvattavat kuitua tehden taloudellisesta yläluokasta myös geneettisen yläluokan.

Geenien tuntemus voi johtaa siihen, että kansalainen voi halutessaan teettää itsensä geenikartan ja ostaa ohjelman, jolla sen voi analysoida. Esimerkiksi vakuutusta, työtä tai aviopuolisoa hakiesaan hän voi esitellä hyvää perimäänsä. Ahdistavaa olisi tietää kantavansa geneettistä riskiä sairauteen, johon ei ole olemassa hoitoa.

Sikiöseulonnan oikeutuksesta puhuttiin paljon. Seulontaa voidaan puolustaa sillä, että halutaan välttää tuskalliseksi muodostuvaa elämää ja tehdä se ennen kuin elämä on saavuttanut itsellisen yksilön tason. Tavoitteessa on kuitenkin vaaroja, sillä seulontojen käyttö voi johtaa yhteiskuntaan, joka ei yleensä suvaitse vammaisuutta tai rajoittuneisuutta. Onko oikein, että jokainen haluava voi teettää itselleen lapsen ja valita tälle toiveen mukaisen perimän? Onko oikein, että alkio valitaan, niiden perimä tutkitaan ja muunnetaan ennen kuin raskaus käynnistetään? Kristillisten kirkkojen suhtautumistapa myös vaihtelee. Toiset katsovat sikiöseulontojen tuottavan abortteja ja suhtautuvat seulontoihin siksi kielteisesti.

Kloonaaaminen voitiin katsoa hyväksyttäväksi, kun se tapahtuu pelkästään so-

lutasolla. Kokonaisen uuden yksilön tuottamista kloonamalla pidettiin luonnollisesti kielteisenä. Perusteena oli kloonauksen narsistinen luonne.

Ihmisen keskimääräisen eliniän noustessa on ihmisen geneettisesti määräytynyt maksimaalinen elinikä pysynyt vuosituksiansa samana eli noin 110 vuodessa. Geneettisen tiedon lisääntyessä voidaan odottaa, että vanhenemisprosessia voidaan manipuloida. Kuolemattomuutta tuskin tulemme saavuttamaan, mutta jo eliniän pidentymisen esimerkiksi 150 vuoteen muuttaisi yhteiskuntaa tavattomasti. Tällöin jouduttaisiin kokonaan uudenlaisten yhteiskunnallisten ongelmien eteen, kun jouduttaisiin esimerkiksi pohtimaan, tuleeko yli 120-vuotiaille maksaa eläkettä.

Ikuinen elämä ilman Jumalaa! Sitä kristityt ovat yleensä kutsuneet helvetiksi! (Donald Bruce)

Eutanasia

Suomessa samoin kuin useimmissa länsimaissa on vallinnut kielteinen suhtautuminen eutanasiaan. Hollanti on laillistanut eutanasian ja laillistamiseen tähtääviä pyrkimyksiä on myös muissa maissa.

Eutanasiaan kristilliset kirkot ovat suhtautuneet eri tavoin. Toiset ovat kaikkia eutanasian muotoja vastaan, myös passiivista eutanasiaa tai lääkärin avustamaa itsemurhaa vastustetaan. Toisissa kirkkoissa suhtautumistapa on sallivampi ja eutanasia nähdään viimeisenä keinona jos elämä on ylivoimaisen tuskallista ja ennustetta ei ole.

Yhteenvedo

Kristillisillä kirkkoilla ei useimmissa kysymyksissä ole yhtenäistä linjaa. Eutanasiaan, aborttiin ja geeniteknologiaan suhtaudutaan eri tavoin. Yleensä kukaan ei ole kovin innokas ajamaan minkään terveydenhuoltoon liittyvän uutuuden asiaa. Vaihtelu ilmenee lähinnä siinä, ollaanko täysin torjuvia vai halukkaita sallimaan mainittuja asioita ainakin joissakin tilanteissa. Samoin karismaattisen liikkeen parissa ilmenevään parantamiseen suhtaudutaan eri tavoin. Useimmiten kirkot ovat konservatiivisia, joko perustellen varovaista ja pidättyvää linjaansa joko Raamatun opetuksilla tai traditiolla. Varovaisuus suhtautumisessa uuteen lääketieteeseen on varmasti viisautta. Kirkon tulisi kuitenkin varoa, ettei pelkkä automaattinen konservatiivisuus johda asiallisten lääketieteellisten menetelmien hylkäämiseen.

HIV/AIDS on alkanut saada ymmärtämystä ja aiheeseen on opittu suhtautumaan tuomitsematta ja etsien sekä sairauden uhrin kokonaisvaltaisen parantamisen mahdollisuuksia että keinoja ehkäistä tauti ennakolta. HIV/AIDS jakaa kuitenkin edelleen kirkon jäsenten mielipiteitä.

Ekumenialla näyttää olevan oma roolinsa kirkkojen parantamistehtävän hahmottamisessa. Ekumeenisessa yhteisössä dialogi voi tasata äärimmäisiä mielipiteitä ja testaa ajatusten pätevyyttä kristillisen yhteisön ajattelua vasten. Seurakunta voi tälläkin tavalla auttaa henki- en arvioinnissa.

Kirkot Euroopan kartalla – Charta Oecumenica ja Trondheim

Minna Hietämäki, teol. maist.

Charta Oecumenica -prosessi käynnistyi Euroopan kirkkojen konferenssin (EKK) Grazin yleiskokouksen jälkeen 1997. Sen tavoitteena oli muodostua Euroopan kirkkojen konferenssin ja Euroopan katolisten piispainkokousten neuvoston (CCEE) yhteiseksi projektiksi, joka kartoittaa ekumeeniseen työskentelyyn liittyviä oikeuksia ja velvollisuuksia sekä edistää keskustelemaa eurooppalaista ekumeenista kulttuuria. Grazin ja Trondheimin yleiskokousten välillä *Charta Oecumenica* (CO) muokkautui lopulliseen muotoonsa ja se allekirjoitettiin pääsiäisen jälkeen 2001.

Osallistuin Euroopan kirkkojen konferenssin yleiskokoukseen Trondheimissa kesällä 2003 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon delegaattina. Tuon seuraavassa lyhyet terveiset Trondheimin kokouksesta erityisesti *Charta Oecumenican* näkökulmasta. Esittelen aluksi sitä kuinka Euroopan kirkkojen yhteinen tiekartta näkyi yleiskokouksen tematiikassa ja toiminnassa. Tämän jälkeen pohdin lyhyesti yleiskokouksen kokemus-

ten valossa *Chartan* merkitystä eurooppalaiselle ja suomalaiselle ekumenialle.

Charta Trondheimissa

Trondheimin yleiskokouksen teema *Jeesus Kristus pelastaa ja sovittaa – todistuksemme Euroopassa* nojaa olennaisilta osiltaan *Charta Oecumenica*-prosessiin. Kokouksen teemaa pohjustanut teemapaperi kulkee samoilla linjoilla kuin *Charta Oecumenica* sisältäen useissa kohdin suoria lainauksia. Pitkän teemapaperin keskeisiksi iskusanoiksi *Charta Oecumenican* pohjalta nousevat ”yhteinen”, ”vastuu” ja ”sitoutuminen”. Euroopan kirkkojen näkökulmasta nämä kolme johtoaajatusta ohjaavat sekä kristittyjen dialogia ja yhteistä toimintaa että suhtautumista Eurooppaan monikulttuurisena mantereena.

Yleiskokouksen toimintaan kuuluivat sekä kaikki delegaattit yhteen kokoavat yleisistunnot että pienemmissä ryhmissä toimineet komiteat. Tämän lisäksi jär-

jestettiin epämuodollisempia kuulemistilaisuuksia. Kokouksen työjärjestykseen oli varattu aikaa kolmelle teemaattiselle täysistunnolle. "Eurooppa"- ja "Nuoret"-teemojen rinnalle kolmanneksi teemakokonaisuudeksi oli nostettu *Charta Oecumenica*. Tässä täysistunnossa prosessissa mukana ollut professori **Viorel Ionita** esitteli *Charta Oecumenica* periaatteita sekä vastavalmistunutta kirjasta *Charta Oecumenica, A Text, a Process, and a Dream of the Churches in Europe*.

Charta Oecumenica-prosessin päivittäminen oli aiheellista, sillä asiakirjan koko valmisteluprosessi oli saatu päätökseen yleiskokousten välisenä aikana. Tärkeä välietappi asiakirjan matkalla oli sen allekirjoittaminen Strasbourgissa keuhvällä 2001. Ekumeenisissa juhlaisuuksissa oli Euroopan kirkkojen konferenssin sekä Euroopan katolisten piispainkokousten neuvoston edustajien lisäksi mukana sata nuorisodelegattia ja kolmekymmentä kirkkojen johtajaa. Ekumeenisen tapaamisen keskeisenä tavoitteena oli saada aikaa keskusteluyhteys paitsi eri kirkkojen ja tunnustuskuntien myös eri sukupolvien välillä.

Charta Oecumenica esittelytilaisuus Trondheimin yleiskokouksessa oli yleisävyllään myönteinen ja toiveikas. Viorel Ionita esitteli asiakirjaa nostaten esiin sen ominaispiirteitä. *Charta* on nimensä mukaisesti tiekartta yhteiselle matkalle. Se ilmaisee teologisen yhteisymmärryksen yhteisestä missiosta, rukouksesta ja ekumeenisista suhteista, yhteistyöstä suhteissa uusiin eurooppalaisiin instituutioihin sekä yhteiseen dialogiin juutalaisten ja islamin kansa. *Chartan* niukka teksti ei kuitenkaan pyri sanomaan viimeistä sanaa näistä teemoista vaan osoittamaan suuntaa kohti tulevaa. EKK:n keskuskomitean jäsen **Grigorios Larentzakis** kuvasi puheenvuorossaan

Charta Oecumenica sellaiseksi kirkkojen yhteiseksi perustaksi, jolla on turvallista liikkua. Se ei pyri vähättelemään olemassa olevia eroja mutta osoittaa kohti mahdollista tulevaisuutta. Asiakirja ei ole opillinen tai kirkko-oikeudellinen teksti; se ei sido ketään juridisesti eikä sillä ole valtaa vaatia mitään. Juuri tämä heikkous on asiakirjan vahvuus. Se ilmentää kirkkojen vapaaehtoista sitoutumista sellaisen kirkkojen yhteisön rakentamiseksi, joka puhuu yhdellä äänellä. Ääni ei kuitenkaan ole monotoninen. Se koostuu useista erilaisista äänistä, jotka liittyessään toisiinsa muodostavat harmonisen kokonaisuuden. Euroopan katolisten piispainkokousten neuvoston pääsihteeri **Aldo Giordano** puki sanoiksi asiakirjan tuoman toivon. "*Charta Oecumenica* on elävä asiakirja joka todistaa elävästä Kristuksesta. Näin ihmeet ovat mahdollisia". Larentzakis totesi *Charta Oecumenica* olevan niin rohkeaseva alku, ettei sen jälkeen minkään opillisen tai kirkko-oikeudellisen ongelman ratkaiseminen ole mahdotonta.

Chartan pohjalta esiin nousseet teemat Trondheimissa

Työskentelemme kristillisen uskomme perustalta kohti inhimillistä, sosiaalista kysymyksistä tietoista Eurooppaa, jossa vaalitaan ihmisoikeuksia sekä rauhan, oikeudenmukaisuuden, vapauden, suvaitsevaisuuden, osallisuuden ja solidaarisuuden perusarvoja (CO 7).

Charta Oecumenica heijastelee vahvaa sitoutumista yhteisen, monikulttuurisen Euroopan rakentamiseen. Tämä sitoutuminen näkyi vahvasti yleiskokouksen puheenvuoroissa, joissa muistutettiin paitsi vähemmistökirkkojen, myös vähemmistökansallisuuksien ja kulttuuri- en asemasta. Eurooppa on ensisijaisesti

maantieteellinen, ei poliittinen tai kulttuurinen alue. Maantieteellisenä alueena Euroopalla on monet kasvot. *Charta Oecumenica* haastaa kirkot laajentamaan näköalaansa oman kirkollisen ja kulttuurisen näkökulmansa ulkopuolelle. Yhteinen kartta rajaa sisäänsä monimuotoisen maiseman ja osoittaa karttaa käyttäville yhteiset tiet joita pitkin kulkea.

Yhteisen Euroopan edellytyksenä on yhteisten menneisyyden haavojen parantaminen. Eri näkökulmien saattaminen keskusteluyhteyteen täydentää muistojen kuvan ja jäsentää yksittäiset muistot yhteiseksi kokonaisuudeksi; jäseniksi yhteiseen ruumiiseen. Tämä yhteinen muistojen jäsentäminen, yhteisen vastuun ja sitoutumisen ajatus näkyi Trondheimin kokouksessa kirkkojen haluna antaa yhteinen todistus Euroopassa. Keskeisinä kysymyksiä oli, miten me kirkkoina Euroopassa osallistumme yhteisten asioiden hoitamiseen esimerkiksi suhteissa Euroopan unioniin; miten me kirkkoina vastaanotamme ne, jotka ovat tulleet kaukaa asumaan tälle maitereelle; miten me kirkkoina suhtaudumme niihin eurooppalaisiin, jotka eivät tunnusta samaa uskoa, mutta joiden kotimaa on sama kuin meidän? *Charta Oecumenica* kutsuu kirkot yhteiselle matkalle, sitoutumaan toisiinsa teologisessa dialogissa ja jokapäiväisessä elämässä.

Evankeliumin hengessä meidän on yhdessä arvioitava uudelleen kristillisten kirkkojen historiaa, joka ilmentää monia suotuisia kokemuksia mutta myös hajaannusta, vihamielisyyttä ja jopa aseellisia ristiriitoja. Ihmisen syällisyys, rakkaudentomuus ja toistuva uskon ja kirkon väärinkäyttäminen poliittisten päämäärien välineenä on vahingoittanut vakavasti kristillisen todistuksen uskottavuutta (CO 3).

Kristillisen todistuksen antaminen on kirkkojen yhteinen tehtävä ja merkittävä ekumeenisen työskentelyn peruste. Jeesuksen jäähyväisrukouksen sanat *että he kaikki olisivat yhtä (...)* jotta maailma uskoisi sinun lähettäneen minut ovat vakiintuneet eräänlaiseksi ekumeenisen liikkeen epäviralliseksi tunnuksiksi. Yhteinen missio haastaa kirkot paitsi antamaan yhteisen todistuksen ulospäin myös seisomaan yhdessä todistuksensa takana. Kirkkojen viesti suuntautuu ulospäin kohti maailmaa, mutta edellyttää samalla kristikunnan sisäisiä sovituksen prosesseja. Yhteisen todistuksen uskottavuus voidaan palauttaa vain paikallisen sovituksen tien kautta. Tässä ehkä onkin *Charta Oecumenica* suurin haaste. Se haastaa olemaan tyytymätön niihin ekumeenisiin sovituksen askeleisiin, joita on jo otettu ja sitoutumaan jatkamaan itsensä ja oman toimintansa tutkimista.

Kirkkojen sisäiset sovituksen prosessit ovat vaativia. Tämä näkyi myös *Charta Oecumenica* käydyssä keskustelussa. Eräs vaikeimmista kysymyksistä on evankelioimistyö niillä alueilla, joiden väestö on jo kristillisen tradition piirissä. On surullista, että kristittyjen yhteinen missio on Euroopassa kääntymässä kristittyjä erottavaksi tekijäksi. Myös kysymys enemmistö- ja vähemmistökirkkojen suhteista asettaa haasteita kristittyjen yhteydelle. Tälle kysymykselle oli varattu oma kuulemistilaisuus ja se nousi esiin myös monissa kokouksen puheenvuoroissa. Canterburyn arkkipiispa **Rowan Williams** totesi päätös- jumalanpalveluksen saarnassaan, ettei todellinen yhteisöllisyys ole mahdollista muuten kuin vastavuoroisen tarvitsevuuden myöntämisen kautta. Ei riitä että valta- tai enemmistöasemassa olevat muuttuvat myönteisemmiksi. Sovi-

tusta ei voi tapahtua vallanpitäjien ja alistettujen välillä.

Ekumeenisen yhteyden syventämiseksi on kaikin voimin jatkettava yhteisymmärryksen tavoittelemista uskossa. Tämä on ainoa tapa, jolla kirkkoyhteisölle voidaan saada teologinen perusta. Dialogille ei ole vaihtoehtoa (CO 6).

Sosiaalisten ja yhteiskunnallisten kysymysten lisäksi *Charta Oecumenica* painottaa myös teologisen dialogin merkitystä. Trondheimin yleiskokouksessa tämä painotus tuli esiin erityisesti *Churches in Dialogue* -komitean työskentelyssä. Keskeisimmiksi teemoiksi komitea nosti EKK:n suhteet Roomalaiskatoliseen kirkkoon sekä ortodoksisiin kirkkoihin. Enemmistö- ja vähemmistökysymykset tuotiin esiin erityisesti ekumeenisen dialogin ennakkoehtoina. Myös missiologisia kysymyksiä sekä spiritualiteettiin liittyviä kysymyksiä pidettiin hyvin tärkeinä. Komitea kiinnitti erityistä huomiota myös teologiseen koulutukseen.

Komitean työskentelyn perusteella Trondheimin yleiskokous kirjasi EKK:n ekumeenisen työskentelyn prioriteetit seuraavalle kuusivuotiskaudelle. Keskeisiin toimintaehdotuksiin johdettava teksti nostaa erityisesti esiin *Charta Oecumenica*n tärkeänä ekumeenisen työskentelyn työvälineenä niin paikallisella, kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Ekumeenisen dialogin edistämiseksi yleiskokous ehdotti muun muassa seuraavaa:

(1) EKK pyrkii järjestämään kolmannen ekumeenisen yleiskokouksen 2007. Euroopan ekumeeniset yleiskokoukset ovat kahdesti aikaisemmin koonneet kymmeniä tuhansia ihmisiä eri puolilta Eurooppaa antamaan yhteisen todistuksen Euroopan kristittyjen ekumeenisesta tah-

dosta. Tämän lisäksi (2) EKK pyrkii kiinnittämään huomiota protestanttisten ja ortodoksisten kirkkojen suhteeseen sekä EKK:n ja Katolisten piispaikokousten neuvoston yhteistyöhön. (3) Erityistä huomiota halutaan kiinnittää myös bilateraalisten dialogien tulosten kommunikointiin jäsenkirkkoille sekä ekklesiologisten, virkateologisten ja teologiseen koulutukseen liittyvien kysymysten käsittelemiseen. (4) *Charta Oecumenica*n hengessä EKK painottaa kirkkojen sitoutumista yhteiseen todistukseen. EKK pyrkii edesauttamaan teologista tutkimusta liittyen mission, evankelioinnin ja proselytismin käsitteisiin. Huomionarvoista on, että EKK voi toimia välittäjänä tähän kysymykseen liittyvissä kriisitilanteissa, jos molemmat osapuolet näin pyytävät.

Edellä mainittujen lisäksi (5) EKK haluaa pitää esillä kysymystä enemmistö- ja vähemmistökirkkojen suhteista. Keskeisenä näkökulmana on niin enemmistö- kuin vähemmistökirkkojen toimintaedellytysten turvaaminen ja uskonnonvapauden vaaliminen sekä erilaisten hengellisten perinteiden kunnioittaminen. (6) Tämän lisäksi EKK haluaa kiinnittää huomiota maahanmuuttajakirkkojen asemaan ja niiden tunnustamiseen sisäkirkoiksi. (7) EKK haluaa myös edesauttaa uskontojen välistä dialogia varsinkin suhteessa islamiin Euroopassa sekä (8) kehittää yhteisiä kriteerejä 'ekumeenisesti tasapainoiseen' uskonnonopetukseen Euroopassa.

Charta Oecumenica merkitys eurooppalaiselle ekumenialle

Ensi näkemältä *Charta Oecumenica* näyttää hyvin vaatimattomalta asiakirjalta. Se ei pyri olemaan opillinen eikä kirkko-oikeudellinen asiakirja, eikä se pys-

ty esittämään todisteita kovinkaan mitavista ekumeenisista saavutuksista. Merkittäväksi asiakirjan tekee sen laaja allekirjoittajajoukko sekä asiakirjan ilmentämä vahva ekumeeninen intentio. *Charta* on yksinkertainen teksti, joka usein konkreettisellakin tavalla muistuttaa siitä, minkälaisia seuraamuksia kirkkojen toiminnassa ekumeenisella sitoumuksella tulisi olla.

Yksinkertaisuudestaan huolimatta *Charta Oecumenica* on yksi eurooppalaisen ekumeenisen työskentelyn menestystarinoita. Sen vaikuttavuutta voidaan kuitenkin arvioida vasta sen yhä käynnissä olevan vastaanotto-prosessin edettyä pidemmälle. Keskeinen kysymys *Charta Oecumenica*n, ja eurooppalaisen ekumeenisen työn kannalta on se, sitoutuvatko EKK:n jäsenkirkot ja Roomalaiskatolinen kirkko omassa konkreettisessa ekumeenisessa työskentelyssään *Chartassa* esitettyihin päämääriin. Onko kirkkoilla resursseja panostaa sekä teologiseen työskentelyyn neuvottelupöydissä että siihen hitaaseen prosessiin, jonka kautta kirkkojen välisistä sovituksen prosesseista tulee kirkkojen jäsenten välisiä henkilökohtaisia sovituksen prosesseja?

Tammikuussa 2003 Suomen ekumeeninen neuvosto järjesti *Charta Oecumenica* käsittelevän seminaarin Helsingissä. Seminaarin keskeinen viesti oli myönteinen; Suomessa tehdään ekumeenista työtä kohti kirkon näkyvää ykseyttä. Kirkot pyrkivät kunnioittamaan toisiaan sekä yhteisiä pelisääntöjä. *Charta Oecumenica* haastaa kuitenkin kirkkojamme haluamaan vielä enemmän: *Perustavaa laatua olevat erot uskossa estävät yhä näkyvän ykseyden saavuttamisen. Vallitsee erilaisia käsityksiä kirkosta ja sen ykseydestä, sakramenteista ja kirkon virasta. Me emme saa olla tyytyväisiä tähän tilanteeseen. Jeesus Kristus on ristillä näyttänyt meille rakkautensa ja sovituksen salaisuuden; hänen seuraajinaan me teemme kaikkenne ratkaistaksemme ne ongelmat ja ylittääksemme ne esteet, jotka vielä jakavat kirkkoja (CO1).*

Europafrågorna i Trondheim

Gunnar Grönblom

Pastor, stiftsdekan

Sedan jag på allvar kom med i det internationella ekumeniska arbetet 1994 var detta första gången jag fick vara med om en stor ekumenisk samling. Detta är i och för sig ganska naturligt eftersom dessa samlingar ordnas relativt sällan. Så hålls t.ex. europeiska kyrkokonferensens (KEK) generalförsamling vart sjätte år. Senast hände detta i Graz 1997 och nu stod Trondheim i Norge i turen. Egentligen var det inte meningen att jag skulle vara med över huvud taget och framför allt inte som medlem i den finländska delegationen. Systemet fungerar dock på det sättet att efter att varje land har fått sin kvot av delegater fördelar centralkommittén ytterligare ett antal platser mellan medlemssamfundet sålunda att personer av vikt för själva organisationen skall ha en möjlighet att komma med även om de inte har blivit nominerade som medlemmar i de nationella delegationerna. Genom detta förfarande kom även jag att få bli medlem av den finländska delegationen. Detta berodde helt enkelt på att jag en längre tid hade varit medlem av exekutivkommittén inom kommissionen för kyrka och samhälle.

Ursprungligt var det meningen att även EU-parlamentarikern **Astrid Thors** skulle vara med men hon fick förhinder i sista stund. Därför var det en lyckoträff att jag kom med eftersom vår delegation annars i fråga om kännedom om Europafrågorna hade varit något haltande.

Det blev därför för mig att hastigt komma in i bilden och förberedelse tiden blev kortare än annars hade varit fallet. Detta ledde dock inte till några större bekymmer eftersom i alla fall Europafrågorna var bekanta för mig sedan tidigare.

I och med att det var första gången jag personligen fick vara med om en dylik konferens var naturligtvis allting väldigt spännande. Man hade ju hört så mycket om tidigare liknande ekumeniska samlingar. Dessutom var detta den första KEK-konferensen efter det att EECCS (European Ecumenical Commission for Church and Society) och KEK hade fusionerats 1.1.1999. Denna fusion innebar ju att EU-frågorna fick en långt större tyngd inom hela KEK än någonsin tidi-

gare. Samtidigt var processen med att få till stånd ett grundlagsliknande fördrag för EU högaktuell vid tiden för konferensen. Konventets slutliga förslag skulle just publiceras och allmänt räknade man med att regeringskonferensen inom EU skulle godkänna förslaget i slutet av året.

Mot den här bakgrunden var det naturligtvis ytterst spännande för mig att få vara med. Dock måste jag konstatera att mitt slutintryck blev något tudelat. Jag kan inte undgå att dra den slutsatsen att denna konferens jämfört med tidigare konferenser trots allt inte skilde sig så mycket från dem även om fusionen med EECCS hade ägt rum. Europafrågorna kom alltså enligt mitt förmenande trots allt att spela en långt mindre roll än vad man på objektiva grunder hade kunnat räkna med tanke på utgångspunkten och den aktuella situationen inom EU inför den förestående utvidgningen.

Programmet var så upplagt att det inte utan vidare gick att lägga fingret på de programpunkter där just EU-frågorna skulle behandlas utan dessa var integrerade i det övriga programmet. Självt hade jag förmånen att få fungera som rapportör (=sekreterare) i en av de fyra arbetsgrupper som på sätt och vis utgjorde konferensens huvudarbetsform. Nämnas kan att även de tre övriga arbetsgrupperna hade ett starkt nordiskt inslag. Som rapportör i dessa sammanhang har man en relativt stor självständighet samtidigt som man har ett stort ansvar att dra de slutsatser av arbetet som en dylik arbetsgrupp försökte komma fram till. Tiden var synnerligen kort med tanke på den uppgift som förelåg för arbetet inom arbetsgrupperna och detta ledde med nödvändighet till att en stor del av arbetet gjordes av sekreterarna, naturligtvis tillsammans med arbetsgruppernas ordfö-

rande och de anställda tjänstemännen som även deltog i detta arbete.

Namnet på vår arbetsgrupp var *Growing Witness in Today's Society*. Av de fyra arbetsgrupperna var denna utan vidare en av dem som i allra högsta grad behandlade frågor av intresse för det kommande EU-arbetet inom EKK. Rapporten från vår grupp fick följande utformning:

Starting point

The proposed work programme for the CSC was generally accepted.

The only problem: Too many issues to cover in too short a time, in only 3 sessions

Lively discussions but due to bad acoustics mostly in buzz groups, which caused problems for some and due to lack of time, by necessity delegated a lot of power to the rapporteurs

Some general remarks

- The issues listed in the work programme + mission and evangelism/evangelisation*
Two sides of the same coin, both belong to the heart of the Gospel, are not mutually exclusive
- As churches we should not ask others to do what we are not prepared to do ourselves (sustainable development, ecology, social issues)*
- Most of our recommendations have more or less been included in the proposal from the Policy Reference Committee. Therefore, we will mention just a few things that are perhaps a little harder to find.*

Under the topics of

- *Mission (and evangelism)*
- *Social issues*
- *Globalisation (and Europe and the rest of the world)*
- *Sustainable development (and ecology)*
- *Human rights (and freedom of religion)*

which were the topics we had the time to deal with, the following recommendations were also agreed upon:

1. *Not only remind the politicians of their responsibility to ensure economic security for those less fortunate in our societies, but encourage the member churches to take care of them, help them, and integrate them.*
2. *Encourage an interchange of strategies and resources for the renewal of the established churches for mission in 21st century Europe.*
3. *Recommend CEC to encourage member churches to engage in a process of learning and of educating its member churches taking into consideration expertise that might already exist within the churches.*
4. *Encourage an interchange of strategies and resources for the development of existing networks and partnerships, new structures and life styles in accord with sustainable development.*
5. *Encourage CEC to continue existing work as described in 'Towards a Work Programme'.*
6. *Recommend that CEC and its member churches explore possible tensions between human rights on one hand and religious freedom on the other.*

Generellt kan man alltså säga att det förslag till arbetsprogram för KEK under de kommande sex åren som förelades konferensen även omfattades utan större ändringar även om det aldrig direkt var fråga om att gå igenom förslaget punkt för punkt med därtill hörande ställningstaganden och eventuella omröstningar.

En annan sak som kommissionen för kyrka och samhälle hade aktualiserat men som inte heller blev föremål för någon ingående diskussion var de arbetsmekanismer och arbetsmetoder som efter Trondheim skulle användas inom kommissionen. Ett förslag fanns till handa men blev som sagt inte föremål för någon ingående behandling, vilket heller inte var meningen. I stället är det meningen att den nya kommissionen som tillsattes vid centralkommitténs sammanträde hösten 2003, skall ta itu med arbetsmetoderna och fatta ställning till dem.

Konferensens ställningstagande i fråga om det kommande arbetet inom KEK kom att utformas på förslag av Policy Reference Committee vars förslag blev föremål för en rätt ingående debatt. Dock var det inte möjligt att på grund av den korta tid som stod till förfogande analysera och pröva alla detaljer alltför ingående. I debatten om detta förslag till slutdokument, där de förslag som hade kommit fram genom arbetsgruppernas arbete så gott som ogravrade ingick, hade åtminstone jag väntat mig att diskussionens vågor skulle gå relativt höga om det grundlagsliknande fördraget samt kyrkornas och kristendomens roll i detta fördrag. Det gjordes några tappra försök i plenum att lyfta frågan om kristendomens vara eller icke vara i detta fördrag på bordet, framför från ortodox håll, men det blev endast några tafatta försök som inte ledde till något. Själva frågan skyfflades undan och konferen-

sens åsikt blev aldrig riktigt prövad. Sannolikt är dock att en relativt klar majoritet av deltagarna hade motsatt sig ett direkt krav på att kristendomen och Gud skall nämnas i den kommande EU-konstitutionen. Bakom detta låg naturligtvis rädslan för att ett dylikt krav kunde leda till att det man framför allt hoppas att skall stå kvar, nämligen artikel 51 med bestämmelser om kyrkornas och de religiösa samfundens status inom EU samt om den regelbundna dialogen mellan dessa och EU-institutionerna, annars kunde bli utsatt för försök att avlägsna dessa bestämmelser. De värderingar som ingår i förslaget till EU-konstitution har inom de flesta kyrkor ansetts vara sådana som kan omfattas av kyrkorna och de religiösa samfunden och dessutom anses botten i kristna värderingar, varför man inte har ansett det nödvändigt att därutöver kräva ett uttryckligt omnämnande av att det är de kristna värderingarna som har legat till grund för hela Europas utveckling fram till dags dato och som borde göra det även i framtiden.

Det var alltså med något blandade känslor som jag begav mig hemåt från konferensen som i och för sig hade varit en stor upplevelse, framför allt genom det intensiva gudstjänstlivet som ägde rum under själva konferensen. Detta om något var en stor upplevelse att få vara med om. Personligen glömmer jag aldrig den situation som uppstod då biskopen i den armeniska ortodoxa kyrkan under en lång gudstjänst där det var svårt att över huvud taget följa med plötsligt inbjöd alla närvarande som tror på en Treenig Gud till nattvardsbordet. Det hade nog inte många räknat med och framför allt inte de övriga ortodoxa som tågade ut i protest mot detta. I och med att jag senare blev återvald som medlem i kommissionen för kyrka och samhälle kommer det att vara möjligt för mig att med Trondheim som bakgrund försöka driva generalförsamlingens ställningstaganden och åsikter vidare.

Nuoret – kirkon tulevaisuusko?

Aaro Rytönen

Teol. yo., yleiskokouksen kokousavustajaohjelman vetäjä

Kukaan ei tiedä kuinka monta nuorta osallistui EKK:n 12. yleiskokoukseen Trondheimissa kesäkuussa 2003. Paikanpäällä toistettiin useaan kertaan, että kokoukseen osallistui yli 800 ihmistä, mutta nuorten osuus tästä määrästä ei ole helposti selvitettävissä. Nuorella kansainvälisissä ekumeenisissa ympyröissä tarkoitetaan alle 30-vuotiaita. Koska kokoukseen osallistui joitakin nuorisodelegaatteja, kuusikymmentä stuerttia eli kokousavustajaa, muutamien nuorisojärjestöjen edustajia sekä muita nuoria, niin voidaan todeta, että paikalla oli vajaa sata nuorta. Vaikka nuoret olivat mukana kokouksessa ja kokouksen järjestelyissä, on tietyllä tapaa erikoista, ettei järjestäjillä ollut missään vaiheessa tiedossa, kuinka moni varsinaisista delegaateista kuului kategoriaan "nuoret".

Nuoret näkyivät kokouksen katukuvassa hyvin paljon. Tämä johtui useasta eri seikasta. Kokoukseen oli valittu 60 kokousavustajaa eli stuerttia, jotka vastasivat käytännön asioiden toimimisesta. Stuerttien lisäksi jäsenkirkkojen nuori-

sodelegaatit sekä nuorisojärjestöjen edustajat pitivät sekä käytävillä että kokouksessa huolen siitä, että nuoret näkyivät ja kuuluivat. Jotta nuoren sukupolven ääni saatiin entistä paremmin kuuluville, olivat nuorisojärjestöt (Euroopan ekumeeninen nuorisoneuvosto EYCE, Maailman kristillinen ylioppilassliitto WSCF-Europe ja ortodoksinen nuorisojärjestö SYNDESMOS) saaneet tehtäväksi järjestää yhden kokouksen kolmesta teemaistunnoista. Musiikkia ja kuvaa hyväksikäyttänyt kaksituntinen saavutti kokousedustajien mielenkiinnon ja useat delegaatit kuvasivat istuntoa kokouksen antoisammaksi. Ja toisin kuin monesti; tämä ei johtunut siitä, että nuoret olisivat laulaneet ja tanssineet ja hymyilleet, vaan nuoret esittivät perusteltuja mielipiteitä sovinnon merkityksestä ihmiskunnalle ja nostivat esiin tärkeitä kysymyksiä kirkkojen tulevaisuudesta.

Kuten kaikesta edellä mainitusta voi päätellä, kokous oli nuorten näkökulmasta onnistunut. Nuoret tulivat hyvin

moneen otteeseen huomioituksi positiivisessa hengessä. Mutta kuten usein ennenkin, kuilu puheiden ja tekojen välillä oli suuri. Yksi kokouksen tärkeimmistä tehtävistä oli valita EKK:n uusi keskuskomitea, joka kokoontuu päättämään järjestöä koskevista kysymyksistä yleiskokousten välillä. Järjestön säännöissä todetaan, että yleiskokouksen tulee pitää huolta siitä, että keskuskomiteaa muodostettaessa on otettava huomioon, että kokoonpano on tasapainossa ottaen huomioon kaikki mahdolliset osapuolet. Säännöt toteavat eksplisiittisesti, että nuorten osallistuminen päätöksentekoprosessiin on taattava¹. Tämän lisäksi järjestön yleiskokouksia koskevassa ohjesäännössä sanotaan selvästi, että nimityskomitean tulee ehdottaa sellaista keskuskomitean kokoonpanoa yleiskokoukselle, että vähintään 40% kandidaateista on miehiä, 40% naisia ja vähintään 20% heistä on nuoria so. alle 30-vuotiaita, jos yleiskokouksen kokoonpano tämän sallii². Kysymykseksi nousikin, salliiko kokouksen kokoonpano tämän.

Useat EKK:n jäsenkirkot eivät olleet lähettäneet kirkkonsa delegaatioissa tarpeeksi nuoria edustajia. Kokous ei saa-

nut koskaan virallisesti tietää, kuinka monta kokouksen 270 delegaattia oli alle 30-vuotiaita. Mutta arvio siitä, että paikalla oli noin 25 nuorta delegaattia, ei ollut varmasti kovin kaukana totuudesta. Tähän vedoten nimityskomitea katsoi, ettei heillä ollut muuta mahdollisuutta kuin ehdottaa kokoukselle kokoonpanoa, joka ei täyttänyt kokouksen ohjesäännön määrittelemää 20%:n nuorisoeedustusta. Komitean tuodessa esityksensä kokoukselle, se ei mennyt lävitse, vaan se palautettiin takaisin komitean käsittelyyn. Näin nimityskomitea oli hankalassa tilanteessa: heidän oli tuotava useampia nimiä esiin, mutta heillä ei ollut tietoa, minkä kirkon delegaatioissa oli päteviä nuoren kriteerit täyttäviä edustajia keskuskomiteaan.

Ongelma johti yhteen kokouksen vaikeimmista tilanteista. Kaikki oli saanut alkunsa siitä, etteivät jäsenkirkot olleet nimittäneet tarpeeksi nuoria delegaatteja. Nyt ne kirkot, jotka eivät olleet täyttäneet vaatimusta nuorten esiintuomisesta, pystyivät pitämään poissa kiistasta. He eivät voineet ehdottaa yhtään nuorta keskuskomiteaan, sillä heillä ei ollut nuoria delegaatteja. Ongelma oli syyssä suoraan niille kirkkoille, joiden

¹ In the Assembly, the Central Committee, bodies established under the terms of §1 and General Secretariat of the Conference, the different confessions and regions of Europe shall be appropriately represented. In addition, balanced representation of leading church officials, parish ministers and lay persons, men, women and young people, should be respected as far as possible. (Conference of European Churches, Bye-laws to the Constitution §5.1. Conference of European Churches April 2003.)

² In making its proposals the Nominations Committee shall respect the provisions of §5 of the Bye-laws and shall ensure – in so far as the composition of the Assembly permits – that at least 40% of the candidates are women, at least 40% are men and at least 20% are under 30 years of age. (Conference of European Churches, Standing Orders of the Assembly, §7.3. Conference of European Churches April 2003.)

delegatioissa oli nuoria kokousedustajia. Näiden kirkkojen tehtäväksi jäi ratkaista, kuka vaihtaa jo listalla olevan keskuskomiteahdokkaansa nuoreen delegaattiin. Kysymys oli absurdi ja yhtä tiettyä ryhmää alentava. Sen sijaan, että nuoret olisivat voineet nousta ennen kokousta ja kokouksen aikana esiin omilla kyvyillään, nuoret delegaattit nostatettiin aluekokouksissa ylös ja heiltä kysyttiin, minkä ikäisiä he olivat ja minkä ikäinen oli heidän kirkon senhetkinen ehdokas keskuskomiteaan. Kokous, jossa ihmiskaupan vastustaminen oli hyvin vahvasti esillä, kävi kauppaa nuorista ja heidän osallistumisestaan järjestön päätöksentekoon.

Ja mikä oli tulos? Uuteen keskuskomiteaan valittiin yhteensä kuusi alle 30-vuotiaasta. Keskuskomitean ollessa vahvuudeltaan 40 henkilöä, voidaan todeta, että 20%:n kiintiötä ei saatu täytettyä. Kuusi on kuitenkin enemmän kuin nimityskomitean ensimmäinen ehdotus. Useat kokousedustajat eivät voineet hyväksyä komitean ensimmäistä ehdotusta ja tulos näytti, että asian esiin nostaminen tuotti tulosta. Toisaalta kehitys, joka kokouksessa näkyi, on huolestuttava. Kokouksen kuluessa oli kuultavissa kommentteja, jotka painottivat, että koska nuorten määrää kokouksessa oli vähäinen, tulisi nuorison määritelmän ikäraja nostaa – jopa 40 ikävuoteen! Tämä lisäisikin "nuorten" määrää, sillä vaikka uuden keskuskomitean jäsenistä vain kuusi on alle 30-vuotiaita, heidän lisäksi viisi on "vain hiukan yli 30-vuotiaita" (at their early thirties). Tämä ei olisi ongelman ratkaisemista, vaan sen peittelemistä.

Kuuden alle 30-vuotiaan valitseminen keskuskomiteaan oli puolustusvoitto nuorille. Tulos oli hyvä ottaen lähtökohdat huomioon. Silti nuorten asemasta pitää edelleen keskustella. Ongelmaa vä-

häisestä nuorisoeidustajien määrästä ei voida lakaista maton alle. Sekä EKK:n että jäsenkirkkojen on tehtävä asialle jotain. Nuorilla oli suuri rooli ekumeenisen liikkeen synnyssä, nuoret ovat olleet mukana kehittämässä ekumeenista liikettä ja nuoria ei ole mitään syytä unohtaa uuden vuosituhtaan alussa. Ongelman ratkaisussa tarvitaan sekä EKK:n että jäsenkirkkojen apua. EKK:n on pidettävä huolta siitä, että sen komiteoissa ja verkostoissa on tarpeeksi nuoria. Tämä tarkoittaa sekä tiiviitä yhteyksiä jäsenkirkkoihin että Euroopassa toimiviin ekumeenisii nuorisoyhteistyihin. Myös jäsenkirkkoilla on oma vastuunsa. Useat jäsenkirkot olivat huomanneet, että nuorten osallistuminen delegaatioon on myös kirkon etu. Tämä oli huomattavissa erityisesti useissa pohjoismaisissa kirkkoissa, jotka olivat valinneet delegaatioonsa vähintään yhden nuoren edustajan. Tämä ei ole ainoastaan valmistautumista tulevaisuuteen, vaan nuorisodelegaatilla oli kiinteä osa delegaation päätöksentekoa.

Nuorisodelegaanin asema ei ollut kokouksessa helppo. Ennen kaikkea tämä johtui informaation ja kontaktien puutteesta. Kokousedustajien oli käytännössä mahdotonta saada toisten nuorisoeidustajien yhteystietoja. Tämä olisi onnistunut ainoastaan suoraan jäsenkirkkoista ja varsinkin nuorisodelegaatteille, joilla ei ollut aiempia kontakteja, tämä oli erittäin vaikeaa. Lisäksi nuorisodelegaatien osallistumista ja vaikuttamista vaikeutti se tosiseikka, ettei EKK:lla ole minkäänlaista nuoriso-osastoa. EKK ei tee itsessään minkäänlaista nuorisotyötä, vaan nuorisoeidustajien Euroopassa hoitavat ekumeeniset nuorisoyhteistyöt, joista kattavimpana EYCE. EKK oli pyytänyt EYCE:ä organisoimaan kokouksen stuerthohjelman, mutta itse nuorisodelegaatien yhteystietoja EYCE:nkään ei

ollut mahdollista saada. Yleiskokouksen yhteyteen ei oltu järjestetty nuorten esikokousta, joka on ollut traditiona hyvin useassa ekumeenisissa kokouksissa. Tämä vaikeutti entisestään nuorisodelegaatien kokoukseen valmistautumiseen. EYCE:n suunnitelmassa stuerthohjelmaa kysymys nuorten esikokouksesta nousi esiin, mutta toivomukset kokouksesta eivät olleet taloudellisten realiteettien puitteissa täytettävissä.

EKK on pitänyt nuorisoaspektia aktiivisesti esillä viimeisten vuosien aikana. Suunta oli siis hyvä. Ongelmaksi silti muodostuu se, että usein puheet ovat suurempia kuin teot. Nuorten aikuisten rooli järjestön päätöksenteossa on edelleen heikko. Jos EKK ja jäsenkirkot haluavat tosissaan päästää nuoret mukaan päätöksentekoon, on heidän ryhdyttävä yhdessä toimiin asioiden eteenpäin saatamiseksi. Kyse ei ole siitä, että nuorille pitäisi järjestää erikoiskohtelua. Päinvastoin, kyse on siitä, että heidän saatetaan samalle viivalle muiden edustajien kanssa. Nuorta kokousedustajaa on kohdeltava kuin ketä tahansa kokousedustajaa. Tämä olisi erittäin suotavaa, sillä eräissä asioissa nuoret olivat jo kokouksessa monta askelta "vanhoja" kokousedustajia edellä. Kokouksen kulkua seuratesa tuli väistämättä mieleen, miten EYCE:n ja muiden nuorisoyhteistyöjärjestöjen järjestämät ekumeeniset koulutuskurssit

ovat edesauttaneet nuoria olemaan kansainvälisissä kokouksissa aktiivisia ja tehokkaita. Suomen ekumeenisen neuvoston lanseeraama KETKO (Kansainvälisen ja ekumeenisen toiminnan koulutusohjelma) -kurssi on antanut useille suomalaisille nuorille ekumeenikoille eväitä toimia kansainvälisissä ympyröissä. Kirkoilla ei siis ole mitään hävettävää mitä tulee nuorisodelegaatteihin.

Elämä kokouksen jälkeen jatkuu. Nuorten ääni on osa ekumeenista kuoroa ja sen kuulumisesta on pidettävä hyvää huolta. Siihen on olemassa useita eri keinoja, mutta tärkein niistä on kirkkojen ja ekumeenisten järjestöjen yhteistoiminta. Kuten mainitsin jo aiemmin, useilla nuorilla on paljon kansainvälistä ja ekumeenista kokemusta järjestötoiminnan kautta. Kirkoilla on paljon nuoria, jotka odottavat, että he voisivat toimia kirkossaan haastavissa ja mielenkiintoisissa tehtävissä.

Nuoria kokousedustajia on kohdeltava kokouksessa kuten ketä tahansa. Nuoret eivät ole kokouksessa oppimassa, miten päätöksiä tehdään, vaan he ovat tekemässä päätöksiä. Albanian arkkipiispa Anastasios tiivistä hyvin yhteen kommentoidessaan nuorten teemaistuntoa: "Nuoret eivät ole ainoastaan kirkon tulevaisuus. Nuoret ovat tässä ja nyt!"

Stuertin kokemus

Miika Ahola, teol. yo.

Stuertin eli kokousavustajan tehtävät raottavat hiukan verhoa ekumeenisten tapahtumien ihmeellisyyksiin. Osallistuin ensimmäistä kertaa suureen ekumeeniseen kokoukseen. Pohjatietoutta ekumeniasta olin saanut Suomen Ekumeenisen Neuvoston nuorisosaaston KETKO-kurssilta ja teologian opinnoistani. Käytännön ekumeeninen työ oli kuitenkin vierasta ja lähdin intoa puhkuen tutustumaan yleiskokouksen kulkuun. Tunsin itseni etuoikeutetuksi kun pääsin seuraamaan EKK:n yleiskokousta aitiopai-kalta. Täytyy myöntää, että jännitys oli huipussaan ja odottavan aika pitkä ennen stuerttivalintojen julkistamista. Hitaasti suuri pyörä pyöri ja lopulta sain tietää päässeeni mukaan stuerttiohjelmaan.

Ohjelma koostui koulutusjaksosta ja kokousjaksosta. Saavuimme Trondheimiin hyvissä ajoin ennen kokousta parin päivän stuerttikoulutukseen. Koulutuksen aikana opimme tuntemaan nuoria eri puolilta Eurooppaa, ehdimme tutustua kokouksen teemaan sekä EKK:n historiaan, käydä läpi kokouksen käytännön asioita ja stuertin tehtäviä.

Koulutusjakson kuluessa valmistelimme ja vietimme yhdessä tunnustuskuntakoh-taisia ja ekumeenisia rukoushetkiä. Ryh-mänä toimiessa saimme käytännön kou-lutusta ekumeniasta ja ekumeenisista ta-voista. Yhdessä rukoileminen oli opet-tavaista myös Euroopan kulttuurierojen näkökulmasta, mutta ennen kaikkea se palveli ekumeenista hengellistä yhteyt-tä erilaisten kristittyjen välillä. Koulutuspäivät, retket ja yhdessä vietetyt illat olivat ryhmäytymisen ja sitä kautta stu-erttien viihtymisen kannalta ensiarvoi-sen tärkeitä. Kokouksen alettua ei enää ollutkaan aikaa tutustumiselle.

Stuerttien tehtävät kokouksen aikana oli-vat moninaiset. Toiset joutuivat kopioi-maan läjäpäin paperia, toiset päivystivät infopisteillä tai lehdistöhuoneessa. Osa pääsi istuntosaliin seuraamaan yleisko-kousta ja avustamaan siellä käytännön asioissa. Osa stuerteista avusti jumalan-palvelusten järjestelyissä, vietettiinhan kokouksen aikana useita hartauksia ja ju-malanpalveluksia.

Omat työtehtäväni kokouksen kuluessa olivat sangen mieluista. Sain olla Kirk-kojen maailmanneuvoston kirjakaupas-sa, kokouksen "Torg" -nimisessä mes-

suhallissa. Kirjakaupan pitävä Heather Stunt on kiertänyt lukuisissa ekumeeni-sissa kokouksissa ja tapahtumissa ja vai-kutti tuntevan jokaisen osanottajan. Häneltä opin paljon ekumeenisista vaikut-tajista ja ekumeenisen liikkeen histori-asta. Vieläkin ranteessani tikittävä "OI-KOUMENE" -kello muistuttaa kirjakaup-paan mukavasta ilmapiiristä.

Tehtäviini kuului myös kokouksen tee-maan liittyvien esitelmien käytännön jär-jestelyjä. Esitelmien aiheet vaihtelivat naisasiasta Palestiinan tilanteisiin. Kai-ken kaikkiaan esitelmät osoittautuivat varsin kiinnostaviksi. Erityisesti Kazan alueella vapaaehtoista rauhantyötä teh-neen ruotsalaisnaisen kokemukset kos-kettivat. Välillä työtehtävät esitelmien yhteydessä osoittautuivat kuitenkin tur-hauttaviksi. Kaikki esitelmöitsijät eivät täysin olleet sisäistäneet kokouksen jär-jestäjien toiveita, ja aikaa kului esimer-kiksi hakiessani esitelmän pitäjää ym-päri kokousaluetta tai videolaitteiden etsimiseen, vaikkei videota lopulta kos-kaan näytettykään. Tämä kaikki tietysti kuuluu näinkin suuren kokouksen väis-tämättömiin heikkouksiin. Eiväthän stu-ertin tehtävät kunnon työltä olisi tuntu-neetkaan ilman muutaman "ärräpään" tutkiskelua sydämessä.

Yleiskokouksen kulun seuraaminen oli tehtävieni luonteen takia hiukan hanka-laa, mutta jonkin verran ehdim istua myös varsinaisissa kokousistunnoissa. Pää-limmäisenä mieleeni jäi ikävällä tavalla keskustelut uusista ehdokkaista keskus-komitean jäseniksi. Kokouksen hylättyä kirkkojen ehdotukset, oli eri taustaryh-mien sovittava kuka suostui vaihtamaan ehdokkaistaan. Ongelmana oli, ettei eh-dotuksien joukossa ollut tarpeeksi nuo-ria.

Hylkäystuomion jälkeiset keskustelut olivat alentavia ja muistuttivat melkein

ihmiskauppaa, joissa kirkot yrittivät käh-miä itselleen parhaat mahdolliset edun-valvojat tärkeimpiin elimiin. Nuori idea-lismi koki kolauksen. Olisin toivonut kirkkojen edustajilta hiukan laajempaa katsantokantaa. Valitessa edustajia eli-miin tulisi miettiä ensisijaisesti EKK:n eikä oman kirkon, sidosryhmän tai maantieteellisen alueen etua. Niin kau-an kuin oma regimentti on etusijalla, tu-lee yhteisen hyvän tavoittelu välttämät-tä toisena. Kauniita sanoja nuorten osal-listumisen tärkeydestä sai kuulla jatku-vasti, mutta kun tuli edustajien nimeä-misen aika, ei kukaan halunnut olla se ryhmä, joka täyttää nuoriso- tai naiskiin-tiöitä. Kuitenkin on määritelty, että on kaikkien edun mukaista että EKK:n eli-missä on tietty prosentuaalinen määrä nuoria ja naisia.

Suurten yleiskokouksen annista eku-meenisille liikkeille voidaan olla monta mieltä. Viekö massatapahtumat yhteistä asiaamme eteenpäin? Ovatko kokoukset kaiken sen vaivan ja rahan arvoisia? Hyötyykö tästä kukaan? Kysymyksiä, joista voitaisiin keskustella tuntikaupalla pääsemättä selviin vastauksiin.

Ehkä suurten yleiskokousten anti onkin eniten suhdetoiminnassa, eikä varsinais-sessa asiassa. Pelkkä ihmisten tapaami-nen, jumalanpalvelusten viettäminen yhdessä ja kuulumisten vaihtaminen saattaa ajaa merkittävällä tavalla ekum-eniaa eteenpäin. Nousemme opillisista juoksuhaudoistaan ja tavatessaan muita kristittyjä, huomaa kuinka paljon yhteis-tä voi ihmisillä olla tunnustuskunnasta riippumatta. Pari kuukautta kokouksen jälkeen, slovakialaisessa oluttuvassa, katolisen ystäväni kanssa kohotimme maljan ekumenialle. Siinä hetkessä to-tesimme, että henkilökohtaiset suhteet tuovat ihmisiä lähemmäksi ja vievät eku-menialla eteenpäin tavalla, johon oppikes-kustelut eivät kykene.

Romaniasiat esillä Trondheimissa

Kirkon tiedotuskeskus
Uutinen 27.6.2003

Pohjoismaiden romanit vetosivat kirkkoihin asemansa parantamiseksi

Suomen, Ruotsin ja Norjan romanijärjestöjen edustajat luovuttivat Euroopan kirkkojen konferenssille lausuntonsa romanien aseman parantamiseksi. Lausunnon ovat allekirjoittaneet **Henry Hedman** Suomen romanien edustajana, **Lars Dimitri** Ruotsista sekä **Leif Erikson** Norjasta. Asiakirjan vastaanotti Euroopan kirkkojen konferenssin pääsihteeri **Keith Clements**. Lausunto luovutettiin EKK:n yleiskokouksessa Trondheimissa perjantaina 27. kesäkuuta.

Lausunnossa on seitsemän kohtaa. Allekirjoittajat esittivät, että Trondheimissa koolla oleva yleiskokous päättäisi niiden toteuttamisesta EKK:ssa ja sen jäsenkirkkoissa.

Lausunnossa esitetään tutkimuksen lisäämistä. Allekirjoittajat toivovat, että kirkkoja rohkaistaan tiedostamaan roo-

linsa romanien marginalisoinnissa ja sorrossa sekä pyytämään anteeksi. Lausunto vetoaa murtamaan ennakkoluuloja ja vastustamaan ihmisten välistä erottelua, jotka ovat yhä yleisiä eurooppalaisissa yhteiskunnissa koulutuksen, terveydenhuollon, asumisen ja sosiaalitoimen aloilla.

Lausunnossa vedotaan, että romanit saivat edustajiaan ihmisoikeus- ja sosiaalisia kysymyksiä käsitteleviin työryhmiin. Allekirjoittajat esittävät ekumeenisen yhteistyöryhmän perustamista, joka vierailisi Keski- ja Itä-Euroopan maissa ja kirkkoissa tutustumassa romanivähemmistöjen tilanteeseen. Samoin ehdotetaan Euroopan kirkkoissa toteutettavaa kampanjaa, joka tukisi romanien integroitumista. Lopuksi esitetään romaniasioiden viran tai tehtävän perustamista Euroopan kirkkojen konferenssiin tai sitä lähellä oleviin järjestöihin.

Lausunnon mukaan Euroopan kirkkoille on tärkeää, että ne rehellisesti analysoivat osuutensa romanien syrjimiseen, pyytävät anteeksi ja siten aloittavat "muistojen paranemisen" prosessin. "Nämä prosessit eivät ole helppoja kummallekään osapuolelle; ne vaativat kärsivällisyyttä, suvaitsevaisuutta ja kunnioitusta." Lausunnossa todetaan, että eräät EU:ssa tehdyt tutkimukset ovat osoittaneet romanien kuuluvan niihin, jotka eniten kohtaavat rasismia ja syrjintää.

"Tämä on historiallinen hetki", sanoi Romano Mission toiminnanjohtaja, pastori **Väinö Lindberg** luovuttaessaan lausunnon. "Haluumme painottaa kirkkojen osuutta romanien aseman kehittymisessä. Kirkot ovat opetuksessaan sitoutuneet vähempiosaiten puolustamiseen. Odotan ja toivon, että tämä johtaa konkreettisiin toimiin."

Suomessa kirkko ja romanit lähentyneet 1990-luvulla

Pohjoismaiden romanien edustajat ovat olleet aktiivisia, koska lausunnossa mainitut parantumisprosessit ovat käynnistyneet heidän kotimaissaan 1990-luvulla. Kirkot ovat toimineet yhteistyössä romanien järjestöjen kanssa.

Henry Hedmanin mukaan Suomen luterilainen kirkko on tehnyt virheitä historian aikana, mutta oppinut niistä. Kirkko alkoi luoda yhteyttä romanien järjestöön vuonna 1922. Erityisesti Hedman kiitti emeritusarkkipiispa **John Vikströmin** osuutta. Vikström otti vuonna 1993 avoimesti kantaa rasismia ja syrjintää vastaan. Vuonna 1994 perustettiin pysyvä Kirkko ja romanit -työryhmä Väinö Lindbergin aloitteesta. Hedmanin mukaan Suomessa luotu toimintamalli on hyvä esimerkki, josta voidaan muualla ottaa oppia. (KT 27.6.2003 kh)

Ortodoksina Trondheimissa

Veikko Purmonen

Rovasti, Helsingin ortodoksisen seurakunnan kirkkoherra,
EKK:n keskuskomitean jäsen

Ortodoksien läsnäolo Trondheimissa antoi kokoontumiselle varsinaista ekumeenista ulottuvuutta. Ekumeeninen patriarkaatti sekä Venäjän, Kreikan ja Romanian kirkko olivat vahvimmin edustettuina. Delegaattien joukossa oli huomattavia teologeja ja merkittäviä ekumeenisia vaikuttajia. Albanian kirkon päämiehen, arkkipiispa **Anastasioksen** hengellinen panos oli erityisesti arvostettu.

Vaikka ortodoksien osallistumisessa eurooppalaiseen ekumeniaan ei ole samantapaisia ongelmia kuin Kirkkojen maailmanneuvostossa, Trondheimin yleiskokouksessa saattoi kuitenkin havaita paikalliskirkkojen erilaisia painotuksia. Ekumeeninen patriarkaatti ja Romanian kirkko näyttivät omaksuneen aktiivisimman asenteen. Venäjän, Kreikan ja Serbian kirkko olivat jossain määrin pidättyväisempiä. Pisinmälle menevää avoimuutta edusti Armenian orientaalin kirkko, joka kutsui protestantteja yhteiseen ehtoollispyötyä. Muiden ortodok-

sien keskuudessa sitä kuitenkin ankarasti arvosteltiin.

Trondheimin yleiskokous vahvisti käsitystä siitä, että kirkkojen yhteistyö Euroopan kirkkojen konferenssissa on suuntautunut enemmän käytännön toimintaan kuin teologiseen keskusteluun. Erityisenä eurooppalaisena teemana kokouksen keskusteluissa oli Euroopan yhdentymiskehitys ja EU:n perustuslaillista sopimusta hahmotelleen tulevaisuuskonventin työn arvioiminen. Useassa yhteydessä myös ortodoksien keskuudessa painotettiin sitä, että kristillisellä kulttuuriperinnöllä ja eettisillä ihanteilla tulee olla tuossa perustuslaissa niille kuuluva sija.

Yleiskokouksen ohjelmassa oli useita merkittäviä ortodoksia tai ortodokselta kannalta kiinnostavia esiintyjä, mm. ekumeeninen patriarkka **Bartolomeos**, Albanian kirkon päämies, arkkipiispa **Anastasios**, Moldavian ja Bukovinan metropoliitta **Daniel** Romaniasta, arkkipiispa **Vosskan Kalpakian** Arme-

nian kirkosta, Canterburyn arkkipiispa **Rowan Williams**, presidentti **Kenneth Kaunda**, Norjan kirkon johtava piispa **Finn Wagle** ja pääministeri **Kjell Magne Bondevik**.

Avajaisjumalanpalveluksessa, jota kunnioittivat läsnäolollaan mm. Norjan kuningas **Harald** ja pääministeri **Bondevik**, kokousväen toivotti tervetulleeksi piispa Finn Wagle. "Olemme odottaneet teitä tuhat vuotta. Me kristityt kaikkialta Euroopasta voimme viimeinkin yhdessä kantaa Jumalalle kiitosta siitä, että evankeliumi on levinnyt Jerusalemissa aina maan ääriin asti", hän sanoi.

Patriarkka Bartolomeos korosti saamassaan, että kristittyjen ykseys on aitoa, mutta toistaiseksi vielä epätäydellistä. Ortodoksien mielestä kirkkojen välillä ei voi olla ehtoolisyyhteitä, koska vakavia opillisia erimielisyyksiä on vielä olemassa. Kaikkien osapuolien näkemystä tässä asiassa tulee kunnioittaa. Patriarkka kehotti olemaan käytännöllisiä: "Ei riitä se, että muotoilemme teorioita. Meidän tulee pyrkiä konkreettiseen toimintaan." Hän kehotti myös etsimään hiljaisuutta. "Elleivät sanat, joita puhumme tässä kokouksessa, kumpua sydämen hiljaisuudesta, silloin me olemme vain 'kumiseva vaski ja kilisevä kulken'", hän sanoi.

Spektrum-konferenssikeskuksessa pidetyssä avajaistilaisuudessa oli kokousedustajien lisäksi läsnä poliittisia ja kirkollisia johtajia, heidän joukossaan kuningas Harald. Tervehdyksessään pääministeri Kjell Magne Bondevik, joka on Norjan kirkon pappi, piti kokousteemaa "Jeesus Kristus parantaa ja sovittaa – Todistuksemme Euroopassa" keskeisenä sekä uskonnollisesti että poliittisesti. Hän piti tärkeinä kirkkojen osuutta konfliktien ratkaisussa ja sovinnon rakentamisessa. "Haasteena on kehittää

sellainen ilmapiiri, jossa uskonto ei ole osa ongelmaa, vaan osa sen ratkaisua", hän sanoi.

Avajaistilaisuuden pääpuheessa Sambian entinen presidentti Kenneth Kaunda kehotti kirkkoja entistä tehokkaammin toimimaan oikeudenmukaisuuden ja sovinnon toteutumiseksi. **Julius Nyerere** lainaten hän totesi, että "rauha on oikeudenmukaisuuden lapsi: ilman oikeudenmukaisuutta ei voi olla rauhaa". Hän korosti, että Euroopan kansojen parantuminen ja sovinto voi toteutua vain, jos Eurooppa ja muut voimakkaat kansat voivat yhdistää voimansa muiden maanosien kanssa yhteisessä taistelussa oikeudenmukaisuuden ja kestäväen tulevaisuuden puolesta. Kaunda puhui kehitysmaiden riistosta, jota rikkaat maat ovat harjoittaneet. Hän kehotti kirkkoja taisteluun köyhyyttä vastaan antamalla konkreettista apua kriisitilanteissa ja vaikuttamalla poliittisiin päätäjiin.

Jumalanpalveluselämä ja hengellinen sanoma

Jumalanpalveluksilla sekä päivittäisillä aamu- ja iltahartauksilla oli kokouksen ohjelmassa merkittävä osuus. Ekumeenisten palvelusten ohella toimitettiin eri kirkkojen perinteen mukaisia palveluksia. Lauantaina 28.6. katedraalissa toimitettiin evankelis-luterilainen ehtoollispalvelus ja vigilia venäläistä perinnettä noudattaen. Sunnuntaina, apostolien Pietarin ja Paavalin juhla, toimitettiin Armenian kirkon liturgia arkkipiispa Vosskan Kalpakianin johdolla ja bysanttilainen ortodoksinen liturgia metropoliitta Jeremiaan johdolla.

Jälkimmäisessä palveluksessa saarnasi romanialainen Moldavian ja Bukovinan metropoliitta Daniel. Hän totesi, että apostolit Pietari ja Paavali olivat uskon

opettajia, merkittäviä lähetystyön tekijöitä ja esirukouksilijoita kirkon elämän ja uskon puolesta. "Elämänsä, työnsä ja kirjoitustensa kautta he kehottavat meitä rakastamaan Kristusta, Hänen evankeliumiaan ja kirkkoa, tekemään työtä ihmisyyksilöiden ja kansojen parantumisen ja pelastumisen hyväksi rotuun, sukupuoleen, kansaan tai sosiaaliseen asemaan katsomatta. He ovat meille sovituksen, anteeksiantamisen, ykseyden ja pyhyden opettajia", metropoliitta sanoi.

Ortodoksien keskuudessa vilkasta keskustelua ja hämmennystä herätti Armenian kirkon liturgiassa ehtoollisen jakaminen kaikille, jotka oli kastettu ja tunnustivat uskon Pyhään Kolminaisuuteen. Niinpä tuossa liturgiassa ehtoolliseen osallistui mm. evankelis-luterilaisia piispoja, pappeja ja runsaasti muita protestanttista kokousväkeä.

Päätösjumalanpalvelus pidettiin ulkoilmapalveluksena nurmikolla joen rannalla. Palveluksen yhteydessä arkkipiispa Anastasios toimitti vedenpyhityksen, jota täydensi arkkipiispa Vosskan Kalpakian armenialaisen perinteen mukaisesti. Päätteeksi Euroopan eri maista tuotu vesi kaadettiin lähellä virtaavaan Nidelven-jokeen.

Palveluksessa saarnasi Canterburyn arkkipiispa Rowan Williams lähtökohtanaan Jeesuksen keskustelu Jaakobin kanssa samarialaisen naisen kanssa. Hän korosti, että kun Jeesus pyysi vettä samarialaiselta naiselta, hän samalla tunnusti, että hän tarvitsi tuota ihmistä. Tästä alkaa sovinnon tekeminen kahden toisistaan vieraantuneen kansan tai uskontojen edustajien välillä. "Kun me kokoamme resurssejamme ja puolustamme identiteettiämme millä hinnalla hyvänsä, me eristämme itsemme elämästä. Kun muut kääntyvät puoleemme ja pyytävät huomiota meidän apuamme, ruo-

kaa, vettä ja vapautta, me emme avun antamisesta kieltäytyessämme tuhoa vain heidän elämänsä, vaan myös omamme. Heidän pyyntönsä on meille annettu mahdollisuus pyytää itsekin ja vastaanottaa apua muilta", arkkipiispa Williams sanoi.

Kannanottoja ajankohtaisiin kysymyksiin

Ajankohtaisia kysymyksiä käsitellyt komitea totesi raportissaan, että Eurooppa elää nyt merkittävää muutosten ja visioiden aikaa. Se on siirtynyt haavoittumuksesta sovittuun, vihamielisyydestä vieraanvaraisuuteen, itsekeskeisyydestä avoimien ovien kulttuuriin. Kirkkojen näkökulmasta Eurooppa ei rajoitu nykyiseen tai tulevaan Euroopan unioniin, vaan se ulottuu Pohjoisnaavalta Välimerelle ja Atlantilta Uralille erottamattomana osana maailmankylää ja solidaarisena maailman kaikkien muiden alueiden kanssa.

Komitean raportissa sanotaan: "Me toivomme ja rukouimme sellaista Eurooppaa, jossa on sijaa rauhalle, oikeudenmukaisuudelle ja totuudelle ja jossa on mahdollisuus eri maita, alueita, kulttuureja ja uskontoja edustavien ihmisten hedelmälliseen vuorovaikutukseen ja täyteen moninaisuuteen, jossa oman identiteetin selkeä tiedostaminen antaa voimaa avoimuuteen ulkopuolisille vaikutteille." Raportissa edelleen todetaan, että EU:n laajentuminen on toivon lähteenä monille kansoille, mutta uusia rajoja ei saa syntyä jäsenmaiden ja ulkopuolelle jäävien välillä. Islamin ja muidenkin uskontojen edustajat ovat osa eurooppalaista identiteettiä, vaikka Euroopan ytimenä onkin kristillinen usko ja kulttuuri.

Raportissa ilmaistaan huoli joidenkin etnisten yhteisöjen kärsimyksistä Kosovossa. Erityisesti tuomitaan siellä jatkuva kirkkojen, luostareiden, hautausmaiden ja muiden historiallisten ja kulttuuristen kohteiden hävittäminen ja häpäisy. Raportissa otetaan kantaa myös maahanmuuttajien, alkuperäiskansojen, ympäristönsuojelun, olympiarauhan ja Lähi-idän rauhanpommisteluja puolesta.

Tulevan toiminnan suunnittelua

EKK:n tulevaa toimintaa suunnitellut komitea (Policy Reference Committee) esitti suuntaviivat seuraavien kuuden vuoden ohjelmaksi. Raportissa todetaan, että Eurooppa on nyt uudessa tilanteessa. EU:n laajeneminen on poistanut vanhoja rajoja, mutta luonut samalla uusia. Euroopasta on tulossa lisääntyvässä määrin kulttuurisesti ja uskonnollisesti pluralistinen. Vanhat itä- ja länsi-käsitteet ovat menettäneet merkitystään.

Euroopan kirkot kohtaavat nyt uuden haasteen: apaattisen sekularismin. Toisaalta on ilmennyt kasvavaa hengellisten arvojen ja kokemusten etsintää. Maanosassamme tarvitaan kristillisen sanoman vahvistamista. Kristittyjen on uudelleen määriteltävä yhteisen lähetystehtävänsä sisältö ja päämäärät. Erityistä huomiota on kiinnitettävä sosialismista vapautuneiden maiden kirkkojen vaikeuksiin uudessa tilanteessa. Teologisen työskentelyn ja hengellisyyden merkitys erityisesti korostuu.

Käytännön toimintaa ajatellen suositellaan, että Euroopan kolmas ekumeeninen yleiskokous pidetään vuonna 2007, teologisia dialogeja vahvistetaan kiinnittämällä erityistä huomiota ortodoksisten kirkkojen kanssa käytävään keskuste-

luun, Euroopan yhdyntymistä tuetaan ja yhteistyötä eurooppalaisten poliittisten instituutioiden kanssa lisätään. Euroopan ja sen kirkkojen eristämistä muusta maailmasta tulee välttää korostaen Euroopan vastuuta koko ihmiskunnasta. Euroopan kirkkojen ja ekumeenisten järjestöjen yhteistyötä tulee lisätä ratkaistaessa poliittisia, yhteiskunnallisia ja uskonnollisia ongelmia.

Kokouksen kuluessa saattoi panna merkille, että ortodoksien ääni ei vielä kovin hyvin kuulu Euroopan Unionissa tai yleensä eurooppalaisessa ekumeniassa. Toistaiseksi suurista ortodoksisista kirkkoista vain Kreikan kirkko on toiminut EU:n alueella. Tulevaisuudessa ortodoksien painoarvo kuitenkin tulee kasvamaan, kun 1. toukokuuta 2004 Kypros on tullut jäseneksi ja näköpiirissä on myös Romanian ja Bulgarian jäsenyys.

Mikä sitten voi olla ortodoksien erityinen panos eurooppalaisessa ekumeniassa ja yleensä Euroopan henkisessä kehityksessä? Merkittävimmän panoksen ortodoksit voivat ehkä antaa teologian ja hengellisyyden alueella. Heidän tehtävänä on pitää elävänä varhaiskirkon uskonperintöä ja välittää sitä nykyajalle. Tältä pohjalta arvokkaana tehtävänä voi olla ihmisoikeuksien puolustaminen ja yhteisöllisyyden korostaminen. Eurooppa on monien kansallisten, kielellisten, kulttuuristen ja uskonnollisten perinteiden kokonaisuus. Samalla tavalla kuin Pyhän Kolminaisuuden kuvan mukainen kirkon ykseys, myös Euroopan kansojen yhdyntyminen on ykseyttä erilaisuudessa. Se voidaan nähdä tulevaisuuden suurena mahdollisuutena.

EKK ja kysymys ihmiskaupasta

Pirjo-Liisa Penttinen

Pastori, Suomen NNKY-liiton pääsihteeri,
Euroopan NNKY:iden puheenjohtaja

Ihmiskauppa, useimmin nimettynä nais- ja lapsikaupaksi, on tällä hetkellä maailman kolmanneksi kannattavinta ja laajinta rikollista toimintaa. Kaupan uhrien lukumäärä on todella vaikea arvioida, koska lähes kaikki heistä kuljetetaan rajan yli laittomasti. Toisaalta kaikki laitomat siirtolaiset eivät tule toimimaan prostituutiossa tai seksiteollisuudessa eivätkä ole osa varsinaista ihmiskauppaa. Harmaa työvoima kulkee Euroopassakin varsin sujuvasti maasta toiseen. Ilmeisesti koskaan ennen ihmiskunnan historiassa ihmisen ostaminen ei ollut niin kannattavaa ja yksinkertaista kuin tänään – vaikka orjakauppa onkin täysin kiellettyä.

Ihmiskaupan määritelmät vaihtelevat, mutta suurin syy kaupan kukoistukseen piilee taloudellisessa epätasa-arvossa. Enimmillään kauppaa käydään juuri niiden maiden rajoilla, joiden taloudelliset erot ovat suuret. Euroopassa elintasokui- lu entisen Neuvostoliiton alueen ja siihen rajautuvien maiden välillä on ollut suuri. Muualla maailmassa myös yksi-

löllisen tasa-arvon puute on suuri ihmiskaupan syy, esim. kastijärjestelmä tukee tai helpottaa alhaiseen kastiin kuuluvien tyttöjen ja naisten myymistä. Myös köyhyys on sukupuolistunut, naisten heikko taloudellinen asema ja koulutuksen puute tekee heistä helppoja uhreja.

Euroopan kirkkojen konferenssin agendalle ihmiskauppa nousi viimeistään Grazissa. Työryhmissä, erityisesti naisten valmistelukokouksissa oli käsitelty naisiin kohdistuvaa väkivaltaa yleensä ja käsite "trafficking in human beings" oli ainakin naisjärjestötoimijoille tuttu jo ennenkin. NNKY-toiminnasta löytyy otsikoita ja toimintaohjelmia tästä aihepiiristä reilun sadan vuoden ajalta. Toisaalta liikkuvaan prostituutioon oli alettu kiinnittää vakavampaa huomiota länsimaissa vasta 1800-luvulla, kun haluttiin estää ns. valkoista orjakauppaa, valkoihoisten naisten joutumista itämaisiin haaremeihin. Mutta lähes nykypäivään asti ei ole nähty mitään ihmeellistä siinä, että lapset lähetettiin toisen palvelukseen. Esim. Romaniasta lähetettiin

vuosittain suurehkoja määriä lapsia Turkin hoviin.

Grazissa ihmiskauppaa käsiteltiin yhdessä ihmisoikeuskysymysten kanssa. Loppuasiakirja, Grazin sanoma, kirjaa selkeästi mm. rikkaiden ja köyhien kuilun Euroopassa sekä kirkkojen sitoutumisen edistämään naisten asemaa ja tasa-arvoisuutta kaikilla alueilla. Asiakirja kehoittaa kaikkia kansalaisia ja poliittisia päättäjiä mm. suojelemaan ihmispersoonan arvoa ja ihmiselämän pyhyyttä, palauttamaan ja säilyttämään ihmisen ensisijaisuus taloudellisten intressien edellä ja toimimaan ihmisarvon ja turvallisuuden puolesta. Näitä tavoitteita ja kirjauksia nostettiin esiin myös Naiset kirkon tuoksi – vuosikymmenen päätöstapahtumissa.

EKK kutsui koolle konsultaation "Trafficking in women in Europe" loppuvuodesta 1999. Se järjestettiin alankomaisten Driebergenissä ja läsnä oli myös useiden naisjärjestöjen edustajia. Järjestelyvastuussa oli omalta osaltaan myös Euroopan Kristittyjen Naisten Ekuumeeninen Foorumi. Kokouksesta valmistui hyvä raporttikirja, joka on julkaistu englanniksi ja venäjäksi. Kirja toimii hyvänä johdantona teemaan sekä eri kirkkoissa käytävään keskusteluun ja käytettäviin toimintamalleihin. Suomalais- ta tietysti ilahduttaa, että kansikuvaksi on valittu NNKY-liiton Älä vaikene väkivallasta -tunnuskuvaa. Toisaalta surettua, että tätä kirjaa ei ole saatu toimitettua suomeksi. Myöskään EKK:n toimittamaa esittelevää ja selkeää työkirjasta, Irja Askolan ja Lesley OrrMc Donaldin toimittamaa "It happens everywhere – including your community, violence and abuse against women is a global injustice of alarming proportions" ei ole suomennettu. KMN ja EKK järjestivät 1994 konsultaation naisiin kohdistuvasta väkivallasta Pohjois-Irlannissa ja siel-

lä syntynyttä Ballycastlen julkilausumaa on käytetty usein johdantona ja rohkaisuna lähteä nostamaan esiin naisiin kohdistuvan väkivallan eri muotoja sekä kantamaan vastuuta myös kirkkojen käytännön työssä. "Naisiin kohdistuva väkivalta estää Kirkkoa olemasta todellinen miesten ja naisten yhteisö" on usein siteerattu julkilausuman osa.

Euroopassakin on julkaistu tuhansia sivuja tutkimusta ihmiskaupasta. On laadittu esityksiä laeiksi ja asetuksiksi. Euroopan neuvoston suositus *The recommendation on action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation* ihmiskaupan rajoittamiseksi on hallitusten ja päättäjien tiedossa, mutta käytännössä tapahtuu hyvin vähän tai hitaasti. Onkohan meillä Suomessa tarvittavaa tietoa ja osaamista YK:n Palermossa asiakirjan eli *UN Protocol to prevent, suppress and punish trafficking in human beings* osalta? Ja lopulta, onko tärkeämpää keskustella ja väitellä ostajien tai myyjien rankaisemisesta, jos koko ongelman syihin eli taloudelliseen epätasa-arvoon ei haluta puuttua?

Trondheimissä järjestetty kuulemistilaisuus ihmiskaupasta nosti esiin tämän kysymyksen monia eri puolia sekä käytännön että teologian näkökulmista. Oma puheenvuoroni oli koottu ihmisoikeusnäkökulmista, koska olen saanut koulutukseni osittain myös Euroopan neuvoston ihmisoikeustoiminnassa ja kohdannut tätä problematiikkaa työssäni Venäjällä ja muissa itäisen Euroopan maissa. Yritin kysellä osallistujien kanssa sitä, miten kristittyjen ryhmissä otetaan vastaan niitä, jotka palaavat takaisin omiin yhteisöihinsä ja tarvitsivat uuden nimen ja identiteetin. Miten keran myyty ihminen saa uuden arvon? Miten ihminen, joka on ollut hinnoiteltuna ja kaupan pizzalistamaiseen tapaan

voi saada uuden alun ja kiinnittyä elämään? Miten osaamme verkostoitua eri toimijoiden kesken niin, että kirkkoja ei nähdä vain poliisimaisina viranomaisina sanomassa "ei, ei, ei"? Kuka auttaa lapsia ymmärtämään, että jokaisen ihmisen ympärillä on oma suojaava vyöhyke ja kaikkeen, mitä aikuiset haluavat ei tarvitse suostua? Varoittaako kukaan elinkaupan riskeistä?

Meidän on oltava valmiita jakamaan kokemuksiamme, kertomaan myös epäonnistumisistamme. On helppoa keskustella ja paheksua esim. naisvartalon käyttöä mainoksissa, mutta on huomattavasti vaikeampaa antaa tämän paheksunnan muuttaa ostokäyttäytymistä. On helppoa puhua prostituutiosta ja pohtia pakko- ja vapaaehtoisaspekteja, mutta näyttää olevan huomattavasti vaikeampaa lopettaa seuralaispalvelun tilaaminen konferensseja seminaareja järjestäviin hotelleihin tai nostaa keskusteluun rauhanturvaajille tarjottavat ihmissuhdepalvelut. On helppoa ottaa palvelukseensa kaukaa tuleva kotiapulainen, mutta on huomattavasti vaikeampaa yrittää auttaa häntä pysymään kotimaassaan hoitamaansa omia pieniä lapsiaan. Onkohan uskolla ja tasa-arvolla yhteyksiä tässä maailmassa eli onko yhteisössämme tilaa niille, joita on myyty tai ryöstetty tai niille, jotka pelkäävät väkivaltaa kodeissaan tai niille, joita köyhyys ajaa epätoivoisiin tekoihin? Onko meillä tarpeeksi turva- paikkoja? Käytämmekö lahjojamme oikein eli osaavatko kaikki keittää kahvia ja kopioida papereita vai onko meillä yhä roolitettu työsuojaus?

Evääksi Trondheimin kokouksesta eteenpäin EKK:n naistyön toimisto julkaisi kuulemistilaisuuden yhteydessä materiaalin *Churches in Europe against trafficking in Women*, jonka toivoisi tulevan myös suomalaisten seurakuntien tietoon ja käyttöön. Yksiin kansiin, A4-kokoon on koottu näkökulmia sosiaalipolitiikkaan, koulutukseen ja kirkkojen käytännön toimiin. Kokemuksistaan kertovat sekä itäisen että läntisen Euroopan toimijat, miehiä unohtamatta. Tarjolla on myös virikkeitä raamatunlukuun ja liturgiisiin hetkiin. Me, kristityt yhdessä - kuten CAT-verkoston nimi sanoo (CAT= Christian network against trafficking) - voimme toivoa ja uskoa, rukoilla ja pyytää, mutta myös toimia niin, että yhteisössämme tulee vähitellen sellaisia, jotka velvoittavat ja mahdollistavat. Tasa-arvoinen kristittyjen yhteisö rakentuu tasa-arvoisista yksilöistä, joilla on yhteinen näkemys vanhojen ja uusien jäsenten asemasta.

KEK och minoritetskyrkorna

Jan Edström

Pastor, Generalsekreterare för Ekumeniska rådet i Finland

Vid sidan av det ekumeniska arbetets rent teologiska dimension hör relationerna mellan minoritets- och majoritetskyrkor samt förverkligandet av religionsfriheten till de frågor som traditionellt prioriterats högt av Konferensen för europeiska kyrkor (KEK). KEK har från början betraktat sig som en brobyggare mellan Europas västliga och östliga delar, mellan minoritets- och majoritetskyrkor och mellan olika förståelse av vad det innebär att vara kyrka i dagens Europa. KEK står idag inför många utmaningar. Vad kommer kyrkornas ställning att vara i det nya Europa? Vilken roll kan KEK spela som brobyggare mellan minoritets- och majoritetskyrkor, som medlare mellan kyrka och stat eller i konflikter som bär religiösa förtecken? Denna artikel tar fasta på KEK:s självförståelse som ekumenisk organisation, lyfter fram några för temat viktiga konsultationer och avslutar med ett referat från ett seminarium om hölls vid KEK:s generalförsamling i Trondheim senaste sommar.

Vad är KEK?

Konferensen för europeiska kyrkor (KEK) är en regional ekumenisk organisation på den globala ekumeniska arenan, vid sidan av Kyrkornas världsråd, övriga regionala ekumeniska organisationer och ett stort antal nationella ekumeniska råd. KEK bildades 1959 som ett samlande organ för Europas kyrkor efter den djupa splittring som rådde efter andra världskriget.

Enligt förordet till KEK:s konstitution vill organisationen hjälpa de europeiska kyrkorna att förnya sitt andliga liv, förstärka sitt gemensamma vittnesbörd och tjänst samt främja kyrkans enhet och freden i världen. För närvarande har KEK 126 medlemskyrkor och 41 associerade organisationer, varav Ekumeniska rådet i Finland är en. Finländska medlemskyrkor i KEK är Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och Finlands ortodoxa kyrka. Bland KEK:s medlemskyrkor finner man ortodoxa, lutherska, reformerta, anglikanska kyrkor, metodis-

ter, baptister, gammalkatoliker och pentekostala kyrkor. Sedan år 1964 samarbetar KEK med Rådet för de europeiska katolska biskopskonferenserna (CCEE). Av de många utmaningar som hör till KEK:s verksamhetsområde är relationerna mellan majoritetskyrkorna och minoritetskyrkorna i Europa fortfarande en av de främsta. (Minutes of the Meeting of the Central Committee 3-9 June 2002, s. 32. Geneva 2002)

Vad är en minoritet?

Det finns ingen allmänt accepterad definition av ordet minoritet. Inom FN:s underavdelning för förhindrande av diskriminering och bevarande av minoriteter har man emellertid valt följande definition: En minoritet är en grupp som är färre till antalet än den övriga befolkningen i en stat, innehar en icke-dominerande ställning, vars medlemmar - som är medborgare i staten - innehar etniska, religiösa eller språkliga egenskaper som skiljer sig från den övriga befolkningen och visar, om än indirekt, en känsla av solidaritet, som strävar till bevarande av deras kultur, traditioner, religion eller språk. (Dictionary of the Ecumenical Movement, s. 779. Geneve. 2002, övers. JE).

Röst åt minoritetskyrkorna

Till KEK:s grundläggande uppgifter hör att synliggöra den kristna mångfalden i Europa, att ge minoritetskyrkorna röst och legitimitet utifrån religionsfrihetens princip och att främja kyrkornas samverkan utifrån en gemensam bekännelse. Medlemskap i KEK ger en kyrka delaktighet i det europeiska ekumeniska arbetet och legitimitet i förhållande till andra kyrkor som delar den gemensamma kristna bekännelsen. De flesta av

KEK:s 126 medlemskyrkor är de facto minoritetskyrkor i sina respektive länder. Därför är det naturligt att KEK med jämna mellanrum ordnar konsultationer som på sätt eller annat berör minoritetskyrkorna och deras relation till majoritetskyrkorna och staten.

Inom KEK och CCEE har man lyckligtvis valt att helt frångå bruket av ordet sekt efter reaktionerna på den första skrivningen av samarbetsdokumentet Charta Oecumenica. Speciellt minoritetskyrkorna ansåg att ordet sekt är alltför negativt belastat och att det ibland använts godtyckligt av både myndigheter och kyrkor när man inte velat ge hemsträtt åt andra kristna eller religiösa samfund att verka i samma land.

Religionsfrihet för alla

Många europeiska minoritetskyrkor förvaltar ett historiskt arv där kampen för religionsfrihet är ett konstituerande element i deras självförståelse. Denna kamp förenad med bl.a. upplysningstraditionens toleransbudskap och FN:s deklaration om mänskliga rättigheter har lett till att religionsfriheten som en universell princip har vunnit insteg i de europeiska ländernas lagstiftning. Samtidigt finns det fortfarande tendenser hos vissa länder och kyrkor att vilja begränsa en del religiösa gruppers verksamhet i det egna landet.

Relationerna mellan kyrkorna definieras givetvis inte enbart av storlek, utan också av kyrkornas historiska ställning i samhället och deras förhållande till statmakten, vilket vi inte minst i vårt eget land har erfarenhet av. Inte ens i Europa respekteras alltid kyrkornas verksamhetsfrihet. Många minoritetskyrkor upplever ofta press både från majoritetskyrka och statsmakt. (Vähemmistöky-

mykset ekumeniassa, Näköala-Utsikt 1/1994). Därför har man på senare tid inom EU, med KEK:s och kyrkornas medverkan, aktualiserat religionsfriheten och respekten för det religiösa kulturarvet i Europa. Samtidigt vet vi att t.ex. Frankrike gett efter för en utbredd sektofobi och valt att lagstiftningsvägen ge möjlighet för myndigheterna att övervaka och vid behov förbjuda vissa religiösa grupper, däribland flera evangeliskt kristna samfund, som kan anses vara "farliga sekter". Lyckligtvis har detta inte lett till begränsningar av deras verksamhet (Vastaus uskonnollisen maantieteen muutosten haasteeseen, Näköala-Utsikt 2/2002).

Främjande av dialog

KEK är en viktig samlingsplattform för europeiska kyrkor i en tid när kyrkotillhörighet, etnisk eller nationell tillhörighet lätt flyter ihop. Genom KEK har kyrkorna kunnat kanalisera sin oro över hotande konflikter och arbeta med förebyggande åtgärder. Detta har synts inte minst i valet av tema för generalförsamlingarna. Vid generalförsamlingen och det Andra europeiska mötet som hölls i Graz 1997 var temat *Försoning - Guds gåva och en källa till nytt liv* och vid generalförsamlingen i Trondheim 2003 var temat *Jesus Kristus helar och försonar - vårt vittnesbörd i Europa*. De nya politiska konstellationerna efter Berlinmurens fall 1989 samt de blodiga spårerna efter Balkankriget, där etnisk och religiös tillhörighet blandades samman och utgjorde argument i konflikten, har aktualiserat kyrkornas roll som brobyggare och dialogpart. Inte minst religionsdialogen har fått ökad aktualitet för KEK på senare tid.

Vid KEK:s konferens *Kyrkor i dialog* i Geneve 1998 varnades för att en ny form

av etnisk nationalism håller på att breda ut sig i Europa. Kyrkorna uppmanades att självkritiskt analysera sin identitet utgående från sitt kulturella arv och sina relationer till statsmakt och folk. Kyrkorna utmanades att tillsammans gå i bräsch för att motarbeta antiekumeniska tendenser och sträva till dialog och samverkan. Endast på så sätt kan man komma till rätt med sådana kulturella och nationella drag som hotar skymma det faktum att kyrkorna tillsammans utgör Kristi kropp i världen. Relationerna mellan majoritetskyrkor och minoritetskyrkor måste förbättras. Det vore fatalt om kyrkorna skulle dra sig tillbaka från gemenskapen och endast intressera sig för sina egna frågor, hette det i ett uttalande från konferensen.

Konferens om religionsfrihet

Den hittills största konsultationen som KEK ordnat för minoritets- och majoritetskyrkor hölls i november 2003 i Wien med över 70 deltagare från 30 länder och alla konfessioner. Diskussionen grundade sig på fallstudier från olika länder och deras sätt att sköta kyrka-stat relationerna. Religionsfriheten är och förblir ett viktigt ämne på den europeiska mänskörättsagendan slog konferensen fast. Existerande mänskörättsavtal måste fungera som bas för kyrka-stat relationerna inom EU. Alla religiösa samfund måste ha rätt att praktisera sin tro enligt artikel 9 i den europeiska mänskörättskonventionen. Varje försök att från statsmaktens sida blanda sig i ett religionssamfunds inre angelägenheter anses som en kränkning av denna rätt.

Samtidigt är det viktigt att efter 11 september 2001 fundera på hur man skall förhålla sig till religiös fundamentalism. Vilken effekt kommer kravet på ökad säkerhet att få för förverkligandet av full

religionsfrihet och mänskliga rättigheter?

Konsultationen motsatte sig enhälligt försöken att skapa en enhetlig lag för kyrka-stat relationer i Europa. Istället vore det viktigare att förbättra redan existerande stadganden om minoritetskyrkor och majoritetskyrkor i varje enskilt land. Konsultationen understödde det arbete som KEK har gjort med tanke på EU konventionen om Europas framtid. EU måste också framgent respektera de rådande kyrka-stat relationer i medlemsländerna. Därför borde det s.k. Statement 11 i appendixet till Amsterdamsfördraget bli juridiskt bindande med tanke på en kommande EU konstitution.

Kyrka-stat relationer inom EU

Wienkonsultationen ansåg att alla religiösa samfund borde i princip beviljas rätt att registrera sig som juridiska personer i ett EU medlemsland, vilket också skulle ge dem lagstadgad rätt att utöva sin religion. KEK ombads att studera och utveckla en minimistandard för mänskliga rättigheter i likhet med artikel 9 i europeiska mänskliga rättighetskonventionen. Om staten väljer att ge något samfund en speciell ställning, av historiska eller andra orsaker, får detta inte leda till diskriminering av andra religiösa samfund, inklusive nya religiösa rörelser. Huvudprincipen måste vara att alla religiösa samfund har rätt till vittnesbörd och tjänst i samhället.

Konferensen ville också i en rekommendation förstärka KEK:s roll som medlare i konflikter av kyrklig eller religiös karaktär och ge KEK större handlingsfrihet. Enligt rekommendationen skulle det räcka med att medlemskyrkorna godkänner en enskild medlemskyrkas begä-

ran om KEK:s intervention. Tidigare har alla parter i en konflikt varit tvungna att ge sitt godkännande till KEK:s medverkan, vilket i praktiken har gjort all medling omöjlig, konstaterade ledaren för KEK:s kyrka-stat kommission Rüdiger Noll vid konferensen.

Charta Oecumenica

Generalförsamlingen i Graz 1997 satte igång en process som år 2001 resulterade i samarbetsdokumentet *Charta Oecumenica - riktlinjer för det växande samarbetet i Europa*. Dokumentet som undertecknades av presidenterna för KEK och CCEE är utan tvivel det viktigaste dokument som KEK medverkat till. *Charta*, som bl.a. tar ställning till relationerna mellan majoritets- och minoritetskyrkor, har fått ett brett mottagande i Europas kyrkor. Dokumentet uppmanar kyrkorna att förbinda sig "att försvara minoriteternas rättigheter och att hjälpa åt att undanröja missförstånd och fördomar mellan majoritets- och minoritetskyrkor i våra länder." (*Charta Oecumenica & Hyvät tavat ekumenissa* s. 20, Helsingfors 2003). Dokumentet som till sin karaktär endast är riktgivande och moraliskt bindande för kyrkorna har redan visat sig kunna bli ett redskap för förebyggande av konflikter och förbättrande av mellankyrkliga relationer. Som en nationell 'karta' har t.ex. Ekumeniska rådet i Finland utarbetat principer för det lokala ekumeniska arbetet kallat *Takt och ton inom ekumeniken*. Vid KEK:s generalförsamling i Trondheim ordnades en särskild session om uppföljningen av *Charta Oecumenica*. Sessionen bjöd inte på så mycket nytt för den som följt med processen och som finländare kunde man vara nöjd med den respons dokumentet fått i vårt land.

Konflikt och försoning

Mera belysande var seminariet *Minoritets- och majoritetskyrkor i Europa - Konflikt och försoning*, en s.k. hearing som ordnades vid generalförsamlingen tisdagen den 26 juni 2003. Eftersom jag själv deltog i seminariet kunde jag konstatera att det gav utrymme för inbjudna talare och publik att dela med sig av viktiga erfarenheter från Europas olika hörn.

Utgångspunkten för diskussionen var följande: "Hur kan kyrkorna övertygande förkunna Kristi försoning i Europa om de lever i konflikt sinsemellan?" Syftet med *Charta Oecumenica* har varit att uppmuntra kyrkorna att samarbeta mera harmoniskt. Konflikter kan tyvärr uppstå trots goda intentioner. Kyrkor som möts som majoritets och minoritetskyrkor har ofta olika erfarenheter av detta, vilket påverkar den nationella ekumeniken på olika sätt."

Seminariet fokuserade främst på de protestantiska kyrkorna i östra och centrala Europa. Många av dessa kyrkor är i minoritet i förhållande till den ortodoxa eller katolska kyrkan. Därför har medlemskap Leuenberg-gemenskapen, en gemenskap mellan protestantiska, evangeliska kyrkor i Europa, blivit allt viktigare för dessa. Det var också Leuenberg-gemenskapen som tillsammans med tyska **Gustav Adolf Werke** stod som arrangör för seminariet. Ordförande var Prof. Dr **Martin Friedrich**. I panelen deltog Dr **Theo Angelov**, generalsekreterare för Europeiska baptistfederationen, Bulgarien, Biskop **Gusztáv Bölskei**, Reformerta kyrkan i Ungern, Biskop **Mieczysław Cieslar**, Evangeliska kyrkan enligt Augsburgska bekännelsen i Polen, Pastor **Doris Krause**, Gustav Adolf Werke, Tyskland, Prof. **Elisabeth Parmentier**, president för Leuenberg-

gemenskapen, Frankrike, Fader **Michael Tita**, ledare för mellankyrkliga relationer inom ortodoxa kyrkan i Rumänien.

Delade erfarenheter

Många olika erfarenheter lyftes fram som exempel på gott samarbete mellan minoritets- och majoritetskyrkor. Elisabeth Parmentier lyfte fram Leuenberg-gemenskapen som ett exempel på gott samarbete mellan minoritets- och majoritetskyrkor. I enlighet med reformationens ekklesiologi är det tillhörigheten till Kristus, inte kyrkans storlek, som är avgörande.

Biskop **Cieslar** som representerade lutherska kyrkan i Polen underströk vikten av det diakonala och sociala arbete som de protestantiska kyrkorna bedriver i Polen. Han nämnde också relationerna till den katolska majoritetskyrkan och den ortodoxa kyrkan, främst i nordöstra Polen, som exempel på goda mellankyrkliga relationer.

Fader **Tita** presenterade ett majoritetskyrkoperspektiv från Rumänien där 87% av befolkningen är ortodox. De ekumeniska relationerna i landet är stabila som ett resultat av regelbundna ekumeniska överläggningar två gånger i året sedan 1989. Det faktum att man under den kommunistiska tiden lyckades skapa ett fungerande samtalsforum för fred och nedrustning har medverkat till att hålla de ekumeniska relationerna levande.

Europeiska baptistfederationens generalsekreterare **Theo Angelovs** redogörelse var inte till alla delar lika positiv. Han lyfte fram många exempel på trakasserier och förföljelser som fortfarande drabbar europeiska minoritetskyrkor, även om han också konstaterade att mycket positivt har hänt på religionsfri-

hetens och ekumenikens område de senaste åren. Det mest utmärkande exemplet på förföljelse av minoritetskyrkor kom från Georgien. Angelov berättade att en lokal baptistkyrka hade nyligen bränts ner och att ett stort parti biblar hade också bränts som "sektlitteratur". Som motvikt till detta tog han också fram exempel på gemensam bön mellan baptister och ortodoxa i just Georgien.

Biskop Böleskei från Ungern fäste uppmärksamhet vid att den reformerta kyrkan är den näst största kyrkan i landet. Som sådan är kyrkans roll som brobyggare mellan den katolska majoritetskyrkan och övriga minoritetskyrkor både naturlig och viktig. Unga kristna värdesätter ekumeniken och över 20 000 unga deltog nyligen i en ekumenisk ungdomskongress som de själva arrangerat. Som avslutning berättade Pastor Krause om Gustav Adolf Werkes stöd bland protestantiska minoritetskyrkor främst i östra Europa.

Seminarier avslutades med en vädjan till kyrkorna av ordförande **Martin Friedrich**. Han uppmanade kyrkorna att inte uppfatta varandra i relation till storlek och medlemsantal, utan att helt enkelt se varandra som Jesu Kristi kyrkor med förpliktelser till såväl alla människor som andra kyrkor. Denna insikt vill KEK fortsätta att främja och förstärka också i framtiden.

Ekumeenisia koulutusmahdollisuuksia

Matkaraportti TKAB:n seminaarista Fuldan katolisessa pappisseminaarissa 3.-5.3.2004

Piia Klemi

Friedensethik und Ethik der Globalisierung aus lutherischer Perspektive

TKAB:n (Theologischer Konvent augsburgischen Bekenntnisses) vuotuisessa kokouksessa Fuldan katolisessa pappisseminaarissa käsiteltiin tänä vuonna rauhan etiikkaa ja globalisaation etiikkaa luterilaisesta näkökulmasta. Rauhan etiikasta esitelmöivät Saksan armeijan yliupseeriantti **Jan Kliebisch**, TT **Götz Plauer-Friedrich** (Berliini) ja TT **Volker Stümke** (Führungsakademie der Bundeswehr). Globalisaatiosta luennoivat Professori **Hermann Sautter** (Göttingen), entinen kirkkopresidentti, pastori **Juan Pedro Schaad** Argentiinasta ja professori **Hans G. Ulrich** (Erlangen – Nürnberg). Kokouksen järjestäjänä toimi Oberkirchenrat, TT **Klaus Grünwaldt** Hannoverista.

3.3.2004

Jan Kliebisch, Globale Konfliktherde und ihre Herausforderungen aus christlich-ethischer Perspektive

Seminaarin aloitti esitelmällään yliupseeriantti Kliebisch, jonka aiheena oli globaali konfliktien torjunta ja sen asettamat haasteet kristillis-eettisestä näkökulmasta. Kliebischin esitys nojautui hänen kokemuksiinsa Saksan armeijan rauhan-turvatehtävissä Bosniassa, Kosovossa ja Afganistanissa. Kliebischin mukaan jokainen "vähänkään ajatteleva" sotilas joutuu kohtaamaan etiikkaan liittyvät kysymykset ennemmin tai myöhemmin omassa työssään ja toiminnassaan.

Kliebischin pääteemoja olivat 1. Saksan armeijan kehittäminen, 2. ajankohtaiset operaatiot Balkanilla, Makedoniassa, Eritreassa, Georgiassa, Bahrainissa ja

Dhjboutissa, 3. rauhaneettiset toiminta-alueet.

Sarmeijan toiminnan kehittämisessä Kliebisch näkee keskeisenä puolustuspoliittisten linjausten selkiyttämisen. Oleellinen osa on kansainvälisellä yhteistyöllä sekä tavoitteiden ja keinojen balanssilla. Mitä päämääriä asetetaan ja miten niihin pyritään?

Saksan armeijan keskeneräisistä sotilaallisista operaatioista tärkeimpiä ovat Kliebischin mukaan Balkan ja Makedonia. Keskeistä operaatioissa on sotilaallisten tehtävien määrittely, joista tärkeimmän muodostaa vartioiminen ja turvallisuuden lisääminen. Näitä tukevat pakolaistyön tukeminen ja kansainvälisten järjestöjen työn avustaminen. Kliebisch kertoi elävästi kokemuksistaan Kabulissa, Afganistanissa. Kabulissa Saksan armeijan toiminta perustui läsnäololle ja siten luottamuksen herättämiselle paikallisessa väestössä. Tärkein työväline oli keskusteleminen ja ennen kaikkea teen juominen paikallisten asukkaiden kanssa kulttuurisista eroista ja kommunikoinnin vaikeudesta huolimatta. Afganistanissa Saksan armeijan tehtävä oli myös kouluttaa paikallisia poliiseja, joiden työtä leimasi huumeiden käyttö ja korruptio. Tehtävänkuvaan kuului myös lentolehtisten jako ja radio-ohjelman "Stimme der Freiheit" toimitaminen.

Kliebischin keskeisiä kysymyksiä olivat, miten länsimainen sotilas toimii maassa, jossa sota on jatkunut 23 vuotta ja jossa väkivalta on arkipäivää. Mitkä ovat mielekkäät tavoitteet kansan keskuudessa, jotka jo lapsesta ovat tottuneet näkemään verta ja ruumiita? Miten tullaan toimeen huumeiden, korruption ja väkivallan kanssa? Kliebischin mukaan Saksan armeija tarvitsee uusia globaaleja päämääränsäätelyjä. Myös yksittäisen

sotilaan työn mielekkyyden ja motivaation tulee tukea uusia tavoitteita.

Götz Planer-Friedrich, "...das deutliche Zeichen" – Die friedensethische Debatte nach der Wiedervereinigung in evangelisch-lutherischer Sicht

Götz Planer-Friedrich Berliinin yliopistosta keskittyi esitelmässään entisen DDR:n militarisoimiseen 1960-luvulla ja Saksan evankelisen kirkon suhtautumiseen jakautuneen maan puolustuspolitiikkaan ja asepalvelukseen kristillisen uskon näkökulmasta.

Planer-Friedrich näkökulma EKD:n rauhanpolitiikkaan on historiallinen. Hän lähtee liikkeelle 1960-luvun "rauhapa-peista" ja rauhasta sosialismin määreenä. Planer-Friedrichin mukaan EKD protestoi kaiken aikaa DDR:n militarisoimista vastaan. Kolmen vuosikymmenen aikana pasifismi EKD:ssa radikalisoitui ja yksittäisten kristittyjen suhde rauhankysymyksiin individualisoitui. 1990-luvulla EKD:ssa korostui oikeuslaitoksen merkitys rauhan saavuttamisen välineenä, aseet nähtiin *ultima rationa*, äärimmäisenä keinona.

Planer-Friedrich toi esiin EKD:n rauhanpolitiikan raamatullisia perusteita. Kirkon rauhaneettisiä linjauksia hän ei nähnyt erityisesti kristillisinä tai luterilaisina. Hän viittasi inhimilliseen perusasenteeseen, syntipukkimekanismiin, jonka vastareaktionä ajatus rauhasta syntyy. Sota liittyy Planer-Friedrichin mukaan syntiin ja syyllisyyteen. Varhaiskristillinen pasifismi on kristityille jatkuva haaste. Planer-Friedrich korosti pasifismia nyky-yhteiskunnassa individualistisena valintana, jonka edustaja jää aina heikkomman asemaan. Keskustelua esitelmän jälkeen käytiin erityisesti kysymyksistä, kuten onko olemassa oikeutettua sotaa tai missä tilanteissa kirkko voi tai

sen täytyy ottaa kantaa sodan oikeutukseen.

4.3.2004

Volker Stümke: "Die Welt aus der Vogelperspektive"

Volker Stümke Hannoverin sotakorkeakoulusta käsitteli esitelmässään luterilais-eettisten periaatteiden kantavuutta ajankohtaisessa, kristillisessä rauhaneetiikassa. Hän lähti liikkeelle etsimällä määritteitä käsitteille 'rauha' ja 'väkivalta'. Hän viittasi muun muassa rauhan-tutkija Johann Galtungin väkivallan määritelmään, jonka mukaan on olemassa kolme väkivallan kategorialla, suora tai persoonallinen väkivalta, kulttuurinen ja struktuurallinen väkivalta. Suoralla väkivallalla on tunnistettava tekijä, kun taas struktuurallinen väkivalta on anonyymi ja nivoutunut yhteiskunnallisiin systeemeihin. Kulttuuriseen väkivaltaan kuuluvat kollektiiviset, tiedostamattomat "kuvitelmat" ja kulttuurinen ankuroituminen eli kuuluminen erilaisiin ryhmiin. Esitelmän otsikko "Maailma lintuperspektiivistä" viittaa siihen, miten ihminen voi hahmottaa mailman tällaisena kokonaisuutena.

Galtungin väkivallan määritelmä on Stümken lähtökohta rauhaneetiikan soveltamisessa käytännön elämään. Rauhaneetiikka on Stümken mukaan oppi hyvästä toiminnasta.

Ongelmina rauhaneetiikan soveltamiselle Stümke näkee poliittisen todellisuuden asettamat uudet haasteet. Eivätkö kaikki kannat ole ideologisesti perusteltavissa? Toisaalta uusia näkökulmia eettiseen keskusteluun tuovat Stümken mukaan myös turvallisuuskysymykset, terrorismin ja joukkotuhoaseiden luomat uhkakuvat. Miten käsitys rauhasta voidaan laajentaa kattamaan myös turvalli-

suuden takaaminen yhteiskunnassa, hän pohdiskeli.

Stümke etsi impulsseja rauhaneetiikalle Lutherilta. Luther antoi suuren arvon valtiolle ja hallintoelimille, maalliselle regimentille, jota symboloi miekka. Lutherin mukaan sota oli hyväksyttävissä ainoastaan puolustustoimintana. Sotaa voitiin käydä vain maallisista syistä, esimerkiksi ristiretkiä Luther ei hyväksynyt. Uskonnollisia konflikteja tuli selvittää hengellisin asein. Puolustussotaa kuvaa muun muassa konkreettisen avun tarjoaminen naapureille, humanitaarinen tuki ja kansalaisten suojeleminen. Puolustautumisella ei Lutherin mukaan saanut olla uskonnollisia tai ideologisia motiiveja.

Sodan taustalla vaikuttavat Stümken mukaan kateus ja ahneus. Ihmisen henkilökohtainen kehitys, päivittäinen katumus ja riippi ovat siten välineitä estää sotaan johtavaa kehitystä. Stümke näkee sodalla myös hengellisen ulottuvuuden, joka tulee esiin juuri Lutherin korostaman itsetutkistelun ja ripin muodossa. Stümken korosti, että rauhaneetiikka alkaa aina rauhan määrittelemisestä sekä konkreettisten tavoitteiden asettamisesta. Näiden ohella keskeisiä kysymyksiä ovat ihmisoikeudet, ihmisarvo ja humanitaarinen ensiapu.

Hermann Sautter: Einige Fakten zur Globalisierung

Hermann Sautter Göttingenin yliopistosta käsitteli esitelmässään globalisaation vaikutuksia talousmarkkinoihin. Ahneus on Sautterin mukaan johtanut siihen, että markkinat eivät noudata enää min-käänlaisia rajoja, vaan niitä hallitsee globaali epäoikeudenmukaisuus. Sautter pohti Lutherin kantaa taloudelliseen ahneuteen ja kaupankäyntiin. Lutherin mukaan ahneutta ei voida estää millään

rajoituksilla, koska pahuus nousee ihmisen sisästä. Sautterin mukaan globalisaatio lisää taipumusta "häpeämättömyyden ahneuteen", jolloin kauppaa käydään aina köyhimpien kustannuksella.

Globalisaation mukanaan tuomat myönteiset puolet liittyvät Sautterin mukaan yleisen elintason kasvuun. Hän näkee kansainvälisellä kaupalla mahdollisuuksia myös ympäristönsuojelun lisäämiseen. Suurimman haasteen asettaa kuitenkin oikeudenmukaisten pelisääntöjen määrittely kansainväliselle kaupankäynnille.

Juan Pedro Schaad: Globalisierung – Wahrnehmungen und Deutungen aus lateinamerikanischer (argentinischer) Perspektive

Globalisaation teemasta jatkoi myös Juan Pedro Schaad, joka toimi aiemmin Argentiinan kirkkopresidenttinä. Schaad toi keskusteluun mukaan kehitysmaiden näkökulman lukuisine konkreettisine esimerkkeineen Argentiinan taloudellisesta tilanteesta.

Schaad näki globalisaation periaatteensa hyvänä ja tavoiteltavana asiana, mutta muistutti siitä, miten harvat siitä todellisuudessa pääsevät nauttimaan. Köyhille, työttömille ja syrjäytyneille internetistä tai vapaasta kaupasta ei ole paljon käytännön hyötyä. Schaad muistutti jyrkästä kuilusta latinalaisen Amerikan köyhien ja hyvätuloisten välillä. Tasa-vertaistumista estää hänen mukaansa vallanpitäjien ja poliitikkojen korruptoituneisuus sekä anonymiteetti. Valtion instituutioilla ja laitoksilla on nimi ja osoite, toisin kuin taloudellisella vallalla. Taloudellisen vallan käyttäjät ovat "nimettömiä herroja", joille on mahdollista osoittaa kritiikkiä epäoikeudenmukaisista kaupankäynnin vaikuttimista. Schaadin mukaan Argentiinan yhteis-

kunnalliset ongelmat johtuvat siitä, että valtio tukee voimakkaasti vapaita markkinoita, joiden taustalla vaikuttavat kesämättömät, materiaaliset arvot.

5.4.2004

Hans G. Ulrich: Der Ertrag lutherisch-ethischer Prinzipien im Blick auf eine theologische Wirtschaftsethik

Professori Hans G. Ulrich Erlangenin yliopistosta puhui esitelmässään luterilaisesta etiikasta länsimaisen talousetiikan kontekstissa. Ulrich pohti luterilaisen etiikan perusteita ja lähteitä. Ulrichin mukaan Lutherin eettiset lähtökohdat nousevat Raamatusta, traditiosta ja valitsevasta yhteiskunnallisesta tilanteesta. Lutherin näkemykset liittyvät välittömään havaintoon asioiden tilasta. Hän tarkkaili ja analysoi terävästi aikansa yhteiskunnallisia epäkohtia. Lutherin kriittinen silmä kohdistui ennen kaikkea yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Hänen kannanotoillaan oli aina kohde, hän puhui aina toimiville henkilöille. Perusajatuksena Lutherilla oli Ulrichin mukaan ihmisen tehtävä yhteiskunnassa. Eettinen toiminta Lutherilla viittaa ihmisen yhteistyöhön Jumalan kanssa. Keskeinen kysymys Lutherille oli, miten ihminen voi Jumalan avulla täyttää ammatillisen tehtävänsä ja velvollisuutensa yhteiskunnassa.

Ulrichin mukaan Lutherin etiikan ydin löytyy Jeesuksen kehotuksissa olla huolehtimatta huomisesta. Olennaista on Jumalan siunaus. Jumala siunaus seuraa ihmisen toimintaa, Jumala vaikuttaa kaikessa, mitä ihminen tekee. Ulrich ajattelee, että ahneus on taloudellisen menestymisen vastakohta. Talouselämä on aina yhteistyötä, joka opitaan Jumalan kanssa. Voitto on tämän yhteistyön seuraus. Työn päämääränä ei tule olla tuottavuus vaan yhteistyö.

Ulrichin mukaan luterilaisen etiikan ongelma tämän päivän yhteiskunnassa on, että Lutherin ajan maailma oli aivan toisenlainen. Yhteiskunta oli tuolloin muun muassa hyvin uskonnollinen. Tuottavuus ymmärrettiin antaumuksena tietylle tehtävälle, toisin kuin nyky-yhteiskunnassa, jossa tuottavuus tulkitaan puhtaasti taloudellisin määrein.

Myös TKAB:n ensi vuoden tapaamisessa käsitellään Lutherin teologiaa. Tarkeimmasta teemasta konventin jäsenet sopivat vasta seminaarin aikana.

Haettavana olevat stipendit

Ulkoasiain osaston välittämät stipendit

Eurooppaan

Unkarin luterilaisen kirkon teologiseen akatemiaan

Venäjän ortodoksisen kirkon Pietarin hengelliseen akatemiaan

Edellytyksenä näiden stipendien saamiselle on opiskelumaan kielen alkeiden hallinta ja loppuvaiheessa olevat teologian opinnot. Stipendit sopivat myös vastavalmistuneille. Stipendiaattijakso joko koko lukuvuosi tai 3–4 kk. Hakuaikaa puoli vuotta ennen aiottua opintojen alkamista (= lukukauden alkua).

Baijerin maakirkko Saksassa myöntää kirkollemme vuosittain 8–10 stipendiä **Erlangeniin**. Stipendi käsittää 1–5 kk opinnot tai kuukauden kielikurssin Erlangenissa. Stipendi kattaa asumisen ja opinnot, mutta ei matkoja. Stipendi on tarkoitettu jatko-opintojen harjoittajille.

* * * *

Lähempiä tietoja kaikista näistä stipendeistä ja hakuprosessista on saatavissa **Kirkon ulkoasiain osastosta/Teologiset asiat, vs. työalasihteeri Kaisamari Hintikka, Satamakatu 11, PL 185, 00161 Helsinki, puh. 09-1802353, s-posti: kaisamari.hintikka@evl.fi**

Ulkoasiain osaston kotisivu

KUO:n kotisivun osoite on <http://www.evl.fi/kkh/kuo/>. Sivulta löytyy tiedot mm. avoinna olevista työpaikoista ja haettavana olevista stipendeistä. Reitti kirkon kotisivun (www.evl.fi) kautta on palveluja → kirkon ulkomaansuhteet ja ekumeeniset yhteydet.

RESEPTIO ?????????????????????

- reseptio on vastaanottamisprosessi
- se on kirkollisen ja teologisen tiedonkulun yksi väline
- ruohonjuuritason etsimistä
- palautteen saamista ja antamista
- vastaanottamista
- virallista tai epävirallista hyväksyntää
- teologisten tekijöiden ja dialogien vaikutusta
- siinä on eri tasoja, kirkollinen, seurakunnallinen, yksilöllinen
- vaikuttavia tekijöitä ovat myös ei-teologiset tekijät
- prosessi voi johtaa tuloksiin, vuorovaikutukseen
- prosessi voi johtaa kaiken loppumiseen
- kysymys on liikkeestä, joka etsii muotoaan
- Reseptio on myös Kirkon ulkoasiain osaston teologisten asiain toimiston ja ekumeniikan arkiston yhteisiä kysymyksiä ja tiedotusta
- tämä lehti haluaa löytää kohderyhmäkseen teologisista kysymyksistä kiinnostuneet henkilöt, jotka haluavat tietää enemmän, mitä kirkollisella ja ekumeenisella saralla keskustellaan...

TILAUSLOMAKE:

HALUAN, ETTÄ MINULLE POSTITETAAN RESEPTIO-TIEDOTUS-LEHTI:

NIMI _____

OSOITE _____

POSTITETAAN OSOITTEELLA: RESEPTIO/ KIRKKOHALLITUKSEN
ULKOASIAIN OSASTO, PL 185, 00161 Helsinki

Hyvä opiskelijatilaaja! Mikäli osoitteesi vaihtuu tai haluat lopettaa Reseption tilauksen, pyydämme sinua ystävällisesti ilmoittamaan: toimistosihteerin Hilka Rankin, Systemaattisen teologian laitos, Aleksanterinkatu 7 PL 33, 00014 Helsingin yliopisto, p. 09-191 23030

Sisältö

- Matti Peiponen* • Suomen ev. lut. kirkon delegaatio Trondheimissa
Erik Vikström • Nåden som flödar över
Olli-Pekka Ryyänen • Parantamisen teema Trondheimissa
Minna Hietamäki • Kirkot Euroopan kartalla - Charta Oecumenica ja Trondheim
Gunnar Grönblom • Europafrågorna i Trondheim
Aaro Rytönen • Nuoret - kirkon tulevaisuusko?
Mika Abola • Stuerin kokemus
Kirkon tiedotuskeskus • Romaniasiat esillä Trondheimissa 27.6.2003
Veikko Purmonen • Ortodoksina Trondheimissa
Pirjo-Liisa Penttinen • EKK ja kysymys ihmiskaupasta
Jan Edström • KEK och minoritetskyrkorna
-

Kannen kuva CEC-Photo/Geir Otto Johansen